

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ”
для студентів спеціальності 8.03050301 „Економіка
підприємства” усіх форм навчання

Укладачі:

проф. Афанасьєв М.В.
ст. викл. Усенко Н.М.

Відповідальний за випуск

проф. Афанасьєв М.В.

Харків, ХНЕУ, 2012

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства та менеджменту.

Протокол № 9 від 30.03.2012 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» для студентів спеціальності 8.03050301 «Економіка підприємства» усіх форм навчання / Укл. М.В. Афанасьєв, Усенко Н.М. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2012. – 64 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, вміщено плани лекцій і семінарських занять, матеріали щодо закріплення знань (самостійна та індивідуальна робота, контрольні запитання), приклади вирішення практичних завдань за дисципліною, зразки контрольних, екзаменаційних робіт та критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей всіх форм навчання.

© Харківський національний економічний університет, 20__
© **М.В. Афанасьєв,**
Н.М. Усенко

ВСТУП

Сучасні умови господарювання підприємств обумовили підвищення ролі фінансів, фінансової діяльності. Кількісні і якісні параметри фінансового стану підприємства визначають його місце на ринку та здатність функціонувати в економічному просторі. Підприємства в складних умовах податкового клімату можуть мати різні інтереси в питаннях регулювання маси та динаміки прибутку, збільшення майна акціонерів, контролю за курсовою вартістю акцій, дивідендної політики, підвищення вартості підприємства, але всі ці й багато інших аспектів діяльності підприємства піддаються управлінню за допомогою напрацьованих методів фінансового менеджменту.

Навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент» - це поєднання вітчизняного та зарубіжного досвіду обґрунтування господарських рішень, з урахуванням внутрішніх компетентностей та зовнішніх можливостей підприємства.

Навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент» вивчається згідно навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” спеціальності 8.03050301 „Економіка підприємства” всіх форм навчання.

Мета навчальної дисципліни є формування у студентів компетентностей щодо використання системи знань з управління фінансами підприємств, операційною та інвестиційною діяльністю, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання, набуття необхідної сукупності теоретичних і практичних знань, вмінь та навичок для використання технологій та інструментарію фінансового управління підприємством.

Предметом навчальної дисципліни є система знань, вмінь, і навичок щодо фінансового управління підприємством.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з фінансовою, економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання діяльності підприємств, ринку майна та капіталу, фондового ринку.

Дисципліна «Фінансовий менеджмент» є базовою для підготовки магістрів економічних спеціальностей.

До вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»

студент приступає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного циклу. З нормативних навчальних дисциплін необхідно щоб студент засвоїв «Економіку підприємства», «Фінанси», «Маркетинг», «Менеджмент», «Економічний аналіз», «Фінансовий аналіз», «Організацію виробництва», «Стратегію підприємства», «Потенціал і розвиток підприємства», «Планування і контроль підприємства», «Проектний аналіз» та ін.

Структура робочої програми навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» наведена у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Структура робочої програми навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна: підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS – 5, У тому числі: Змістовних модулів – 2; Самостійна робота: індивідуальна дослідна робота	Шифр та назва галузі знань: 0305 „Економіка та підприємництво”	Обов’язкова Рік підготовки: 5 Семестр 1 (9)
Кількість годин: Усього – 180; за змістовними модулями: модуль 1 – 93 годин; модуль 2 – 87 годин.	Шифр та назва спеціальності: 8.03050301 «Економіка підприємства» усіх форм навчання	Лекції; кількість годин – 16 Практичні (семінарські): Кількість годин – 30. Самостійна робота: кількість годин – 120. Поточні консультації – 10 Іспит + передекзаменаційна консультація – 4
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 15 Кількість годин на тиждень – 3	Освітньо- кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: іспит

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена у відповідності до вимог галузевого стандарту вищої освіти на базі освітньо-професійної програми підготовки магістр, розробленої Науково-методичною комісією з економіки і підприємництва Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

1. КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО СТУДЕНТІВ

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни: з метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні до початку викладання дисципліни оволодіти знаннями і навичками в галузі загальної економічної теорії, економіки підприємства, економічного, фінансового, проектного аналізу та ін.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконуючи практичні завдання. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

При викладанні навчальної дисципліни „Фінансовий менеджмент” основна увага приділяється досягненню синтезу теорії і практики, що сприяє оволодінню студентами певних компетентностей.

Згідно Національної рамки кваліфікацій перелік предметних компетентностей у розрізі тематики навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» та опис кваліфікаційних характеристик рівня 7 («магістр») в рамках навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» наведено в табл. 1.2. та табл. 1.3.

Таблиця 1.2

Предметні компетентності, якими мають володіти випускники спеціальності „Економіка підприємства” освітньо-кваліфікаційного рівня „ Магістр” після вивчення навчальної дисципліни „Фінансовий менеджмент ”

Назва теми	Назва компетентностей
1	2
Змістовний модуль 1 Аналіз та планування в системі фінансового менеджменту	
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	K1 1.1. Здатність до дослідження передового досвіду у сфері фінансового менеджменту 1.2. Здатність визначити основні поняття та категорії фінансового менеджменту

1	2
	1.3. Здатність аналізувати фактори аналітичної роботи фінансової сфери підприємства 1.4. Здатність використовувати принципи аналітичної роботи фінансової сфери підприємства
Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту	<p style="text-align: center;">K2</p> 2.1. Здатність до пошуку необхідної інформації для прийняття відповідних управлінських рішень 2.2. Здатність визначити склад і структуру бухгалтерського балансу використовуючи методи фінансово-аналітичного оцінювання балансу підприємства 2.3. Здатність аналізувати валюту балансу підприємства та інтерпретувати отримані результати 2.4. Здатність використовувати дані статистичної звітності та управлінського бухгалтерського обліку 2.5. Здатність обґрунтовувати та забезпечувати прийняття управлінських рішень на основі рекомендацій сформульованих в результаті читання фінансової звітності
Тема 3. Аналіз фінансових звітів	<p style="text-align: center;">K3</p> 3.1. Здатність до проведення діагностики результатів діяльності підприємства 3.2. Здатність використати інформацію для прийняття управлінських рішень. 3.4. Здатність формувати критерії вибору фінансових показників залежно від цілей аналізу фінансових звітів. 3.5. Здатність аналізувати та оцінювати фінансове становище підприємства. 3.6. Здатність розробляти аналітичні звіти та коментарі фінансового становища підприємств.
Тема 4. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування	<p style="text-align: center;">K4</p> 4.1. Здатність до дослідження передового досвіду в сфері фінансового планування 4.2. Здатність планувати фінансові показники діяльності підприємств 4.3. Здатність визначити основні складові прогнозного звіту про фінансові результати й прогнозний баланс 4.4. Здатність скласти прогнозну фінансову звітність
Тема 5. Управління грошовими потоками на підприємстві	<p style="text-align: center;">K5</p> 5.1. Здатність до дослідження та аналізу нормативно-правової бази формування звіту про рух грошових коштів

1	2
	5.2. Здатність аналізувати рух коштів на підприємстві 5.3. Здатність визначити основні складові прогнозного звіту про рух грошових коштів 5.4. Здатність скласти прогнозний звіт про рух грошових коштів
Тема 6. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	<p style="text-align: center;">K6</p> 6.1. Здатність досліджувати впливу змін вартості грошей на діяльність підприємства. 6.2. Здатність використати методики оцінки вартості грошей у часі для прийняття управлінських рішень. 6.3. Здатність прогнозувати можливу вартість грошей у часі.
Змістовний модуль 2 Фінансові рішення: активи та джерела фінансування підприємства	
Тема 7. Управління прибутком	<p style="text-align: center;">K7</p> 7.1. Здатність оцінювати результати фінансово-господарської діяльності підприємства 7.2. Здатність організувати проведення та складання фінансової звітності 7.3. Здатність аналізувати показники прибутку від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності 7.4. Здатність формувати висновок щодо фінансових результатів фінансово-господарської діяльності підприємства
Тема 8. Управління активами	<p style="text-align: center;">K8</p> 8.1. Здатність здійснювати порівняльний аналіз динаміки складу і структури активів підприємства 8.2. Здатність аналізувати наявності та стану основних фондів і нематеріальних активів підприємства 8.3. Здатність визначати та оцінювати вплив ефективності використання нематеріальних активів на фінансові результати діяльності підприємства 8.4. Здатність аналізувати залежності ризику втрати ліквідності та ефективності від величини поточних активів 8.5. Здатність оцінювати джерела формування, структури та розміщення оборотного капіталу підприємства
Тема 9. Вартість і оптимізація структури капіталу	<p style="text-align: center;">K9</p> 9.1. Здатність аналізувати ефективність використання джерел фінансування діяльності підприємства 9.2. Здатність до розрахунку вартості складових балансу

1	2
	9.3. Здатність до оцінки позичкового і власного капіталу 9.4. Здатність застосовувати сучасні методичні підходи для обґрунтування величини і структури капіталу підприємства 9.5. Здатність аналізувати ячники, які впливають на зміну ділової активності підприємства 9.6. Здатність моделювати структуру капіталу на основі теорії структури Модільяні-Мільнера
Тема 10. Управління інвестиціями	<p style="text-align: center;">K10</p> 10.1. Здатність обґрунтовувати склад інвестиційного портфелю підприємства 10.2. Здатність проводити розрахунки методичні для вибору реальних проектів і фінансових інвестицій 10.3. Здатність оптимізувати портфель цінних паперів за моделями Марковиця, Шарпа. 10.4. Здатність оцінювати ризик і дохідність інвестиційного портфелю
Тема 11. Управління фінансовими ризиками	<p style="text-align: center;">K11</p> 11.1. Здатність обґрунтованого вибір методів оцінки фінансового ризику підприємства 11.2. Здатність аналізувати погрози та можливі ризики зниження вартості підприємства. 11.3. Здатність визначати основні складові управління фінансовими ризиками підприємств. 11.4. Здатність формувати рекомендації щодо зменшення впливу ризику на діяльність підприємства
Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві	<p style="text-align: center;">K12</p> 12.1. Здатність визначати ймовірність банкрутства підприємства 12.2. Здатність до планування заходів з підвищення ефективності фінансової діяльності 12.3. Здатність до стратегічного планування діяльності підприємства 12.4. Здатність до впорядкування та обґрунтування складових поточного та оперативного фінансового плану оздоровлення підприємства 12.5. Здатність до проведення оцінки ефективності використання ресурсів, необхідних для реалізації фінансових програм та планів оздоровлення підприємства

Таблиця 1.3

Кваліфікаційні характеристики, якими мають володіти випускники спеціальності «Економіка підприємства» освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» після вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»

Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
<i>Компетентність – здатність розв’язувати складні задачі і проблеми в галузі фінансового менеджменту або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та характеризується невизначеністю умов і вимог</i>			
<p>Спеціалізовані концептуальні знання щодо управління фінансами, набуті у процесі навчання та професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи.</p> <p>Критичне осмислення проблем у галузі фінансового менеджменту.</p>	<p>Розв’язання складних задач і проблем фінансового управління, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної чи недостатньої інформації та суперечливих вимог.</p> <p>Проведення дослідницької та/або інноваційної діяльності щодо фінансового управління на підприємстві</p>	<p>Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків щодо прийнятого управлінського рішення в галузі фінансів, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.</p> <p>Використання іноземних мов у професійній діяльності.</p>	<p>Прийняття фінансових рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування фінансових потоків на підприємстві.</p> <p>Відповідальність за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди здатність до подальшого навчання.</p>

Для опанування вищезгаданих компетентностей використовуються різні форми проведення занять та контролю.

Форми проведення занять: лекції, семінари, практичні заняття, аналіз господарських ситуацій, кейсів, презентація проектів, тренінгів.

Форми контролю: поточний контроль – у формі письмової

контрольної роботи (тести та контрольні роботи); контроль виконання самостійної роботи (проект і його презентація); підсумковий контроль – письмовий іспит у формі 5 завдань різного рівня компетентності; підсумкова оцінка складається з результату іспиту, поточного контролю, підсумкового контролю.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

З самого початку вивчення дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання навчальної роботи.

Навчальний процес згідно з робочою програмою навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття; самостійна робота студентів; контрольні заходи.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Тематичний план дисципліни складається з двох змістовних модулів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на:				
	лекції	практичні та семінарські заняття	Поточні консультації	самостійну роботу	Самостійна індивідуальна робота
1	2	3	4	5	
Змістовний модуль 1.					
Аналіз та планування в системі фінансового менеджменту					
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	1	1	1	2	2

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	
Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту	1	1		2	2
Тема 3. Аналіз фінансових звітів	1	4	1	12	4
Тема 4. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування	1	4		10	6
Тема 5. Управління грошовими потоками на підприємстві	2	2	1	6	2
Тема 6. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	2	4	2	10	6
<i>Разом за модулем 1</i>	<i>8</i>	<i>16</i>	<i>5</i>	<i>42</i>	<i>22</i>
Змістовний модуль 2.					
Фінансові рішення: активи та джерела фінансування підприємства					
Тема 7. Управління прибутком	1	1	1	6	2
Тема 8. Управління активами	1	2		6	2
Тема 9. Вартість і оптимізація структури капіталу	2	1	1	6	2
Тема 10. Управління інвестиціями	2	7	2	16	–
Тема 11. Управління фінансовими ризиками	1	1	1	8	
Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві	1	2		8	
<i>Разом за модулем 2</i>	<i>8</i>	<i>14</i>	<i>5</i>	<i>50</i>	<i>6</i>
<i>Іспит + екзаменаційна консультація</i>			<i>4</i>		
<i>Усього за модулями</i>	<i>16</i>	<i>30</i>	<i>14</i>	<i>92</i>	<i>28</i>

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Змістовний модуль 1

Аналіз та планування в системі фінансового менеджменту

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.

Ключеві слова до теми: менеджмент, фінанси, фінансовий менеджмент, грошові потоки, мета, завдання, предмет, функції фінансового менеджера, компетентність, інвестиційні рішення фінансового менеджера; рішення фінансового менеджера з вибору джерел фінансування.

1.1. Фінансовий менеджмент як найважливіша складова управління сучасним підприємством.

Наука фінансового менеджменту та основні її світові школи: західноєвропейська та американська, особливості формування української школи фінансового менеджменту; особливості формування української школи фінансового менеджменту; різні підходи до визначення сутності фінансового менеджменту; фінансовий менеджмент як наука та мистецтво прийняття інвестиційних рішень і рішень на вибір джерел їхнього фінансування.

1.2. Предмет і завдання курсу.

Ціль, завдання та структура фінансового менеджменту. Фінансовий менеджмент як система управління. Фінансовий менеджмент як форма підприємництва. Фінансовий механізм і його структура.

1.3. Функції фінансового менеджера та визначені кваліфікаційні вимоги.

Фінансовий менеджмент як орган управління. Роль і значення фінансового менеджера. Функції фінансового менеджера. Організаційна структура фінансового менеджменту. Кваліфікаційні вимоги, пропоновані до фінансового менеджера. Функції фінансового менеджера.

1.4. Методичне та бібліографічне забезпечення курсу.

Особливості поєднання теоретичної і практичної складових та їхнє відображення у методичних матеріалах щодо опанування дисципліною. Основний та розгалужений бібліографічний опис джерел.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту.

Ключеві слова до теми: фінансова та бухгалтерська звітність, баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал, звіт про рух грошових коштів, примітки, управлінський облік, фінансовий облік, принципи, користувачі фінансових звітів.

2.1. Зміст та інформаційна база проведення фінансової діагностики.

Система фінансової і не фінансової інформації у річній звітності підприємств за міжнародними стандартами. Взаємозв'язок стратегічних і фінансових цілей підприємства. Користувачі результатів фінансової діагностики та принципи їх вимоги до її. Інформаційна база проведення фінансової діагностики.

2.2. Якісні характеристики та принципи підготовки фінансової звітності.

Призначення основних компонентів фінансової звітності. Склад, характеристика та зміст фінансової звітності. Управлінська звітність підприємства. Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів. Оцінка та прогноз облікової політики ризиків і непевності, які впливають на підприємство, його ресурси та зобов'язання, діяльність підрозділів підприємства.

2.3. Організаційно-правове регулювання фінансового менеджменту на підприємстві.

Принципи побудови системи фінансової і управлінської звітності для проведення фінансової діагностики підприємства. Ознаки підприємства як суб'єкта господарювання. Юридичні акти, що які регламентують умови створення, функціонування та ліквідації підприємства. Принципи формування фінансової звітності підприємства. Правила розробки і документування фінансових форм звітності.

Тема 3. Аналіз фінансових звітів.

Ключеві слова до теми: фінансова діагностика, фінансові показники, фінансові коефіцієнти, експрес-аналіз, формула Дюпона, інвестиційна привабливість, майновий стан, фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, обіговість, прибуток, рентабельність.

3.1. Основні завдання діагностики підприємства та напрямки фінансового аналізу.

Основні поняття фінансового аналізу. Класифікація видів фінансового аналізу. Основні прийоми аналізу фінансової звітності. Фінансові коефіцієнти та їх значення для аналізу фінансової звітності. Основні групи фінансових коефіцієнтів. Формула Дюпона та її значення для фінансового менеджменту.

3.2. Діагностика підприємства за допомогою балансу і звіту про фінансові результати.

Методика аналізу фінансового становища підприємства з використанням фінансових коефіцієнтів. Методика аналізу інвестиційної привабливості компанії і визначення її рейтингової оцінки. Табличні методи аналізу фінансового стану компанії. Основні етапи проведення аналізу фінансового стану компанії з використанням аналітичних таблиць.

3.3. Горизонтальний і вертикальний аналіз звітності.

Вертикальний і горизонтальний аналіз балансу: мета і принципи застосування. Аналіз динаміки і структури активів і пасивів підприємства. Аналіз звіту про прибутки (збитки) підприємства. Аналіз звіту про рух грошових коштів. Інформаційні джерела для проведення бенчмаркінгу фінансового стану підприємства.

3.4. Моніторинг стану підприємства за допомогою фінансових показників.

Показники рентабельності, ліквідності, обіговості: методика розрахунку, чинники впливу на величину і динаміку. Інтегральні фінансові показники діяльності підприємства: види, підходи до розрахунку, умови застосування. Економічна додана вартість підприємства: інформаційна база і методика розрахунку. Управлінські рішення щодо оптимізації фінансових показників підприємства.

Тема 4. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.

Ключеві слова до теми: бюджетування, центри фінансової відповідальності, центри фінансового обліку, матриця фінансових стратегій, банкрутство, операційний бюджет, фінансовий бюджет, оперативне фінансове планування, бюджетний регламент.

4.1. Сутність і принципи фінансового планування.

Мета та завдання планування фінансової діяльності. Стратегія фінансового планування. Методи розрахунку фінансових показників і планування фінансових ресурсів. Види внутрішньофірмового фінансового планування. Елементи та принципи фінансового планування та прогнозування.

4.2. Короткострокове і довгострокове фінансове планування.

Прогнозування перспектив розвитку підприємства. Матриці фінансових стратегій. Кількісні і якісні показники потенційного краху. Прогнозування банкрутства. Фінансові коефіцієнти, що визначають критерії банкрутства. Джерела додаткового фінансування. Зв'язок між короткостроковим та довгостроковим фінансуванням.

4.3. Поняття та види операційних бюджетів.

Вимоги до визначення формату операційного бюджету в залежності від сфери діяльності підприємства. Етапи розрахунку бюджету продаж та витрат. Узгодження із бізнес-моделлю діяльності підприємства порядку розрахунку бюджетів витрат: бюджету прямих матеріальних витрат, бюджету прямих витрат на оплату праці, бюджету загальновиробничих витрат. Технологія і особливості розрахунку бюджету витрат на збут і бюджету адміністративних витрат.

4.4. Прогнозний звіт про фінансові результати діяльності підприємства.

Складання бюджету доходів і витрат підприємства. Планування прибутку від операційної діяльності на основі бюджету доходів і витрат підприємства. Аналіз чутливості прибутку на основі бюджету доходів і витрат підприємства. Структурний аналіз фактичних доходів підприємства за відхиленнями.

4.5. Прогнозний баланс підприємства.

Мета і завдання формування прогнозного балансу. Особливості складання розділів активу і пасиву розрахункового балансу. Аналіз руху оборотних активів підприємства. Аналіз впливу результатів операційної, фінансової і інвестиційної діяльності на вартість капіталу підприємства.

4.6. Оцінка фінансового плану підприємства.

Загальна схема оцінки виконання бюджету. Аналіз і оцінка виконання бюджетів і бюджету доходів і витрат за технологією гнучкого бюджетування. Методика оцінки виконання бюджетів за відхиленнями: відхилення внаслідок планування, відхилення внаслідок діяльності.

Тема 5. Управління грошовими потоками на підприємстві.

Ключеві слова до теми: грошовий потік, операційна діяльність, інвестиційна діяльність, фінансова діяльність, прямий та непрямий методи прогнозування, дефіцит та надлишок грошових коштів.

5.1. Сутність звіту про рух грошових коштів.

Поняття грошового потоку та характеристика його видів. Методи оптимізації грошових потоків підприємства. Планування грошових потоків. Етапи складання прогнозного звіту про рух грошових коштів: встановлення індикаторів розвитку підприємства, здійснення контролю за використанням ресурсів підприємства за цільовими показниками.

5.2. Принципи управління грошовими коштами підприємства.

Роль і відповідальність учасників бюджетного процесу у формуванні, аналізі і корегуванні бюджету руху грошових коштів і розрахункового балансу. Інформаційна база формування планового і фактичного бюджету руху грошових коштів.

5.3. Прогнозування звіту про рух грошових коштів підприємства.

Бюджет руху грошових коштів: призначення, формат, взаємозв'язок з іншими бюджетами. Сутнісна характеристика бюджету руху грошових коштів. Регламент формування, аналізу виконання, корегування бюджету руху грошових коштів. Загальна характеристика процесу контролю виконання статичного бюджету руху грошових коштів. Управлінські аспекти оптимізації грошових потоків підприємства. Контроль за грошовими потоками підприємства; аналіз та планування грошовими потоками підприємства.

Тема 6. Визначення вартості грошей у часі та їх використання у фінансових розрахунках.

Ключеві слова до теми: тимчасова вартість грошей, фінансова математика, майбутні витрати та доходи, прості і складні відсотки, номінальна ставка, інфляція, дисконтування, нарощування, ануїтет.

6.1. Загальні положення тимчасової вартості грошей.

Базові поняття фінансової математики. Облік чинника часу в оцінці витрат і майбутніх доходів. Основні положення концепції тимчасової

вартості грошей. Види процентних ставок в залежності від їх величини на кожному періоді нарахування: плаваючі, фіксовані. Прості і складні відсотки. Багаторазове нарощення відсотка. Сьогоднішня цінність вкладу, майбутня цінність вкладу. Фактори, що впливають на зміну цінності грошей.

6.2. Методи визначення вартості грошей у часі.

Метод дисконтування та можливості його використання у фінансовому менеджменті. Метод нарощування у фінансовому менеджменті. Метод ануїтету та можливості його використання у фінансовому менеджменті. Таблиці для оцінки витрат і доходів з урахуванням тимчасової вартості грошей. Оцінка активів і пасивів підприємства з урахуванням тимчасової вартості грошей. Облік інфляції при розрахунках вартості активів. Взаємозв'язок між номінальними і реальними процентними ставками. Формула Фішера.

Змістовний модуль 2

Фінансові рішення: активи та джерела фінансування підприємства

Тема 7. Управління прибутком.

Ключеві слова до теми: прибуток, витрати, економічний прибуток, бухгалтерський прибуток, маржа, операційний леверидж, поріг рентабельності, запас фінансової міцності, внутрішні темпи росту, норма розподілу прибутку, дивіденди, акція, дивідендна політика.

7.1. Сутність і види прибутку на підприємстві.

Прибуток як критерій ефективності відтворення і як показник, що відображає кінцевий результат інтенсивного і екстенсивного розвитку підприємства. Функції прибутку. Види прибутку та їх склад. Фактори, що впливають на реалізацію та підприємницький дохід.

7.2. Мета і функції управління прибутком.

Склад основних функцій системи управління прибутком підприємства. Інструменти діагностики та управління фінансовим результатом підприємства. Механізм управління прибутком підприємства. Методи і прийомів здійснення управління прибутком: техніко-економічних розрахунків, балансовий, економіко-статистичні, економіко-математичні, порівняння та ін.

7.3. Система «Витрати – Обсяг – Прибуток». Операційний леверидж.

Підходи нарощування темпів прибутковості, використовувані у фінансовому менеджменті. Класифікація сумарних витрат за даними управлінського обліку. Поведінка постійних і змінних витрат: сумарні витрати і на одиницю продукції. Три основні методи диференціації витрат. Використання звітності для класифікації витрат. Основні елементи операційного важеля (левериджа) та їх розрахунок: операційний важіль, поріг рентабельності, запас фінансової міцності. Сила впливу операційного важеля. Залежність операційного важеля від вікового складу основних засобів. Методика розрахунку порога рентабельності в натуральному та вартісному вираженні. Поріг рентабельності і поріг беззбитковості. Запас фінансової міцності і його значення в стратегії фінансового менеджменту.

7.4. Сутність і принципи розподілу прибутку підприємства.

Формування та використання прибутку за даними фінансової звітності. Чиста рентабельність власних коштів та її вплив на політику підприємства. Норма розподілу прибутку та його оптимальна величина при різних виплатах. Внутрішні темпи росту і їх залежність від норми розподілу. Досягнення найбільш оптимальних значень внутрішніх темпів росту і норм розподілу. Фактори, що впливають на норми розподілу: правові, контрактні та інші.

7.5. Дивідендна політика як елемент управління капіталом підприємства.

Види дивідендної політики та чинники, що впливають на неї. Взаємозв'язок стратегічних завдань підприємства з його дивідендною політикою. Порядок і види виплати дивідендів та їх джерела. Дивідендна політика і регулювання курсу акцій.

Тема 8. Управління активами.

Ключеві слова до теми: оборотні активи, операційний цикл, фінансовий цикл, запаси, витрати з розміщення та зберігання запасів, модель економічно обґрунтованого розміру замовлення, модель Уілсона, дебіторська заборгованість, вексель, факторинг, грошові кошти, модель Баумоля, модель Міллера-Орра, основні засоби, лізинг, нематеріальні активи, довгострокові інвестиції.

8.1. Управління операційним і фінансовим циклом підприємства.

Поняття операційного і фінансового циклу підприємства, їх залежність та співвідношення. Чинники впливу на величину і структуру операційного циклу підприємства. Залежність операційного циклу підприємства від виду, напрямків і організації його діяльності, ринкової позиції, стратегічних завдань.

8.2. Управління величиною і структурою оборотних активів.

Склад і структура оборотних активів та робочого капіталу підприємства. Співвідношення складових оборотних активів. Класифікація оборотних активів за часом використання. Планування і аналіз величини і структури оборотних активів підприємства. Стратегічні та операційні управлінські аспекти формування та оптимізації складових оборотних активів.

8.3. Управління запасами підприємства.

Товарні запаси підприємства та їх класифікація. Методики аналізу товарних запасів. Методика розрахунку раціональної величини і чинники впливу. Вплив закупівельної і збутової політики підприємства на величину запасів на підприємстві. Методи оптимізації рівня запасів підприємства.

8.4. Управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Види дебіторської заборгованості та умови її появи. Кредитна політика підприємства та її вплив на величину і структуру дебіторської заборгованості. Планування, аналіз і контроль дебіторської заборгованості. Зони повноважень і відповідальності менеджменту за величину дебіторської заборгованості. Політика стягнення дебіторської заборгованості. Обґрунтування управлінських рішень щодо регулювання ліквідності підприємства.

8.5. Фінансування оборотних активів.

Джерела короткострокового і довгострокового фінансування оборотних активів. Вартість і доступність джерел фінансування оборотних активів підприємства. Структура зобов'язань і рішення по управлінню оборотними активами. Вплив управлінських рішень щодо вибору джерел фінансування на платоспроможність і ліквідність підприємства. Факторинг дебіторської заборгованості та його використання у практиці українських підприємств. Стратегії фінансування оборотних активів підприємства: консервативна, ідеальна, агресивна, компромісні моделі.

Тема 9. Вартість і оптимізація структури капіталу.

Ключеві слова до теми: капітал, власний капітал, залучений капітал, теорія структури капіталу, ціна капіталу, ціна основних джерел капіталу, акціонерний капітал, нерозподілений прибуток, фінансовий леверидж, ефект фінансового важеля, диференціал фінансового важеля, балансова модель, фондовий ринок.

9.1. Джерела фінансування підприємства.

Класифікація джерел фінансування підприємства та її призначення. Методи фінансування підприємства. Поняття капіталу підприємства та його вартості з управлінських позицій. Вплив галузевих і ринкових умов функціонування підприємства та величину і склад джерел фінансування підприємства. Тенденції формування капіталу українських підприємств. Критерії вибору джерел фінансування підприємством.

9.2. Принципи формування структури капіталу підприємства.

Структура капіталу підприємства та економічний зміст його складових. Вартість капіталу підприємства та його складових. Методичні підходи до оцінки позичкового і власного капіталу. Середньозважена і гранична вартість капіталу та їх використання у прийнятті інвестиційних і управлінських рішеннях. Стратегічні рішення щодо формування капіталу підприємства. Можливості та умови збільшення власного капіталу підприємства, використання залученого капіталу.

9.3. Моделювання структури капіталу.

Теорії структури капіталу. Теорія структури капіталу Модільяні-Мільнера. Модель визначення вартості капіталу за потоком дивідендних виплат. Вплив асиметричної інформації ринку на структуру капіталу. Вплив системи оподаткування і розвитку фондового ринку на прийняття рішень щодо структури капіталу. Фінансовий леверидж та управлінські рішення щодо вибору структури капіталу.

Тема 10. Управління інвестиціями.

Ключеві слова до теми: інвестиційний портфель, реальні і фінансові інвестиції, опціон, цінні папери, фондовий ринок, інститути спільного інвестування, компанії з управління активами, модель Марковиця, модель Шарпа, ризик і доходність інвестиційного портфелю.

10.1. Інвестиційний портфель підприємства.

Взаємозв'язок інвестиційної стратегії підприємства з його життєвим циклом та стратегією розвитку. Реальні і фінансові інвестиції: змістовна характеристика і умови застосування в Україні. Управлінські опціони щодо життєвого циклу, умов реалізації інвестиційних програм підприємства. Характеристика інвестиційних якостей окремих інструментів фондового ринку. Фактори, що визначають інвестиційні якості фінансових інструментів.

10.2. Види фінансових інвестицій та умови їх здійснення.

Види цінних паперів, які є об'єктом портфельного інвестування. Інвестиційні якості цінних паперів – об'єктів портфельного інвестування. Оцінка об'єктів портфельного інвестування. Визначення вартості цінного паперу. Оцінка облігацій і розрахунок доходу (фактичної норми прибутку) по облігаціях. Оцінка привілейованої акції та визначення очікуваного доходу з привілейованої акції. Оцінка звичайної акції. Розрахунок очікуваної норми прибутку на звичайну акцію. Ризик і доходність фінансових інвестицій. Формування портфелю цінних паперів підприємства. Оптимізація портфеля цінних паперів за моделями Марковиця, Шарпа.

10.3. Формування і аналіз інвестиційного портфелю підприємства.

Типи портфелів цінних паперів. Види операцій і організація управління портфелем цінних паперів. Портфельні стратегії. Чинники впливу на інвестиційну політику підприємства. Методи управління інвестиційним портфелем підприємства. Управління реальними інвестиціями. Принципи формування інвестиційного портфелю підприємства. Критерії оптимізація структури інвестиційного портфелю. Оцінка ризику і доходності інвестиційного портфелю. Диверсифікація інвестиційного портфелю.

Тема 11. Управління фінансовими ризиками.

Ключеві слова до теми: ризик, виробничий ризик, фінансовий ризик, інвестиційний ризик, ринковий ризик, аналіз чутливості, аналіз сценаріїв, імітаційне моделювання, коефіцієнт варіації, матриця ймовірностей, крива ризику, збиток, ризик-менеджмент, диверсифікація, хеджування, резервний фонд.

11.1. Фінансовий ризик як об'єкт управління.

Фінансовий ризик як об'єкт управління. Поняття ризику. Класифікація ризиків. Види підприємницького ризику. Принципи управління ризиками у фінансовому менеджменті. Взаємозв'язок категорій ризик і прибутковість.

11.2. Аналіз та оцінка ризиків.

Способи оцінки ступеня ризику. Різні методи аналізу ризиків (якісний аналіз ризику та кількісний аналіз ризику). Вимірювання ризиків: коефіцієнт варіації, матриця ймовірностей, коефіцієнт збитковості, середньоочікувана ставка доходу. Крива ризику і методи її побудови.

11.3. Організація ризик-менеджменту.

Обґрунтування необхідності управління ризиком, можливі варіанти покриття збитків від настання ризикової ситуації. Мінімізація ризику: диверсифікація, хеджування, нормування та лімітування, договірна система. Складові програми управління фінансовими ризиками на підприємстві. Управління валютними ризиками. Управління ризиком зміни відсоткових ставок. Формування резервного капіталу як спосіб самострахування підприємств. Особливості використання резервного фонду підприємства.

Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві.

Ключеві слова до теми: комерційне банкрутство, технічна неплатоспроможність, банкрутство, автоматична пролонгація, реорганізація, оцінка підприємства, структура капіталу, ліквідність, платоспроможність, зобов'язання, ліквідація, санація, бізнес план оздоровлення підприємства.

12.1. Сутність, види та процедури банкрутства.

Чинники та показники, які використовують для прогнозування банкрутства підприємства. Методики визначення імовірності банкрутства підприємства. Фінансові та кількісні способи мінімізації потенційної погрози банкрутства. Комерційне банкрутство. Технічна неплатоспроможність. Банкрутство. Нормативно-правова база України визначення неплатоспроможного підприємства. Особливості методичних рекомендацій Аудиторської палати, Міністерства фінансів та податкової адміністрації України.

12.2. Фінансовий менеджмент в процесі здійснення ліквідаційних процедур.

Добровільне врегулювання: автоматична пролонгація, компромісна угода боржника із кредитором, об'єднання попередніх варіантів. Банкротна реорганізація: добровільна реорганізація, примусова реорганізація. Основні етапи реорганізації. Оцінка компанії (витратних, дохідний, аналоговий методи). Перебудова структури капіталу підприємства. Обмін договірними обов'язками підприємства. Ліквідація через банкрутство.

12.3. Сутність політики антикризового фінансового управління підприємством.

Тактичні і стратегічні заходи щодо виходу з кризи. Фінансові і кількісні способи мінімізувати потенційну загрозу банкрутства. Інструменти антикризового фінансового управління на підприємстві. Зведення до мінімуму проблем ліквідності і платоспроможності. Управління активами, домагаючись максимального прибутку і мінімального ризику; розподіл у часі і продовження термінів погашення боргових зобов'язань.

4. ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

Змістовний модуль 1

Аналіз та планування в системі фінансового менеджменту

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.

1.1. Фінансовий менеджмент як найважливіша складова управління сучасним підприємством.

1.2. Предмет і завдання курсу.

1.3. Функції фінансового менеджера та визначені кваліфікаційні вимоги.

1.4. Методичне та бібліографічне забезпечення курсу.

Література: основна [1-3], додаткова [10-11].

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту.

2.1. Зміст та інформаційна база проведення фінансової діагностики.

2.2. Якісні характеристики та принципи підготовки фінансової звітності.

2.3. Організаційно-правове регулювання фінансового менеджменту на підприємстві.

Література: основна [2-4], додаткова [9-10].

Тема 3. Аналіз фінансових звітів.

3.1. Основні завдання діагностики підприємства та напрямки фінансового аналізу.

3.2. Діагностика підприємства за допомогою балансу і звіту про фінансові результати.

3.3. Горизонтальний і вертикальний аналіз звітності.

3.4. Моніторинг стану підприємства за допомогою фінансових показників.

Література: основна [1-3], додаткова [8-9].

Тема 4. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.

4.1. Сутність і принципи фінансового планування.

4.2. Короткострокове і довгострокове фінансове планування.

4.3. Поняття та види операційних бюджетів.

4.4. Прогнозний звіт про фінансові результати діяльності підприємства.

4.5. Прогнозний баланс підприємства.

4.6. Оцінка фінансового плану підприємства.

Література: основна [4-5], додаткова [9-11].

Тема 5. Управління грошовими потоками на підприємстві.

5.1. Сутність звіту про рух грошових коштів.

5.2. Принципи управління грошовими коштами підприємства.

5.3. Прогнозування звіту про рух грошових коштів підприємства.

Література: основна [1-3], додаткова [8-10].

Тема 6. Визначення вартості грошей у часі та їх використання у фінансових розрахунках.

6.1. Загальні положення тимчасової вартості грошей.

6.2. Методи визначення вартості грошей у часі.

Література: основна [3-5], додаткова [13-14].

Змістовний модуль 2

Фінансові рішення: активи та джерела фінансування підприємства

Тема 7. Управління прибутком.

7.1. Сутність і види прибутку на підприємстві.

7.2. Мета і функції управління прибутком.

7.3. Система «Витрати – Обсяг – Прибуток». Операційний леверидж.

7.4. Сутність і принципи розподілу прибутку підприємства.

7.5. Дивідендна політика як елемент управління капіталом підприємства.

Література: основна [4-6], додаткова [10-12].

Тема 8. Управління активами.

8.1. Управління операційним і фінансовим циклом підприємства.

8.2. Управління величиною і структурою оборотних активів.

8.3. Управління запасами підприємства.

8.4. Управління дебіторською заборгованістю підприємства.

8.5. Фінансування оборотних активів.

Література: основна [5-7], додаткова [8-11].

Тема 9. Вартість і оптимізація структури капіталу.

9.1. Джерела фінансування підприємства.

9.2. Принципи формування структури капіталу підприємства.

9.3. Моделювання структури капіталу.

Література: основна [1-3], додаткова [9-11].

Тема 10. Управління інвестиціями.

10.1. Інвестиційний портфель підприємства.

10.2. Види фінансових інвестиції та умови їх здійснення.

10.3. Формування і аналіз інвестиційного портфелю підприємства.

Література: основна [2-4], додаткова [8-10].

Тема 11. Управління фінансовими ризиками.

11.1. Фінансовий ризик як об'єкт управління.

11.2. Аналіз та оцінка ризиків.

11.3. Організація ризик-менеджменту.

Література: основна [5-7], додаткова [9-12].

Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві.

12.1. Сутність, види та процедури банкрутства.

12.2. Фінансовий менеджмент в процесі здійснення ліквідаційних процедур.

12.3. Сутність політики антикризового фінансового управління підприємством.

Література: основна [1-3], додаткова [8-10].

5. Плани семінарських (практичних) занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання індивідуальної науково-дослідної роботи.

У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення. Слід зазначити, що у межах дисципліни «Фінансовий менеджмент» з метою досягнення ефекту системності знань семінарські заняття рекомендується проводити не за окремо взятими темами, а в цілому за змістовим модулем.

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів економічної роботи, а саме розрахунків економічних показників, обґрунтування висновків щодо напрямів покращення діяльності підприємства.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації чи ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеню засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки в залежності від результатів виконаної роботи. Слід зазначити, що у межах дисципліни «Фінансовий менеджмент» з метою опанування студентами усіх видів економічних розрахунків практичні заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами чи в деяких випадках питаннями. План проведення семінарських та практичних занять наведено у табл. 5.1 та табл. 5.2 відповідно.

Таблиця 5.1

План проведення семінарських занять

Назва теми	Перелік питань для опрацювання	Кількість годин	Літературні джерела
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. АНАЛІЗ ТА ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ			
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	1. Сутність, зміст та проявлення фінансового менеджменту. 2. Визначення складових фінансового менеджменту. 3. Функцій фінансового менеджера на підприємстві. 4. Розробка та реалізація програм забезпечення капіталом, необхідним для успішного ведення бізнесу.	1	Основна [1-3], Додаткова [10-11]
Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту	1. Розгляд питань, щодо складових Податкового кодексу України. 2. Зовнішнє та внутрішнє середовище як чинник системи забезпечення фінансового менеджменту. 3. Джерела інформації для прийняття рішень у фінансовому менеджменті.	1	Основна [2-4], Додаткова [9-10]
Контрольна робота за темами 1-2		1	

Таблиця 5.2

План проведення практичних занять

Назва теми	Перелік практичної роботи	Кількість годин	Літературні джерела
1	2	3	4
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. АНАЛІЗ ТА ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ			
Тема 3. Аналіз фінансових звітів	Тренінг "Оцінка фінансового стану підприємства для різних зацікавлених осіб". Мета тренінгу: виявлення та обґрунтування показників фінансового стану підприємства, що представляють найбільший інтерес для розлитих груп	3	Основна [1-3], Додаткова [8-9]

1	2	3	4
	зацікавлених осіб. Використання методів модерації, рольових ігор і роботи в групах дозволяє при обмеженому обсязі вихідної інформації самостійно визначити найбільш важливі для різних зацікавлених осіб (акціонерів, кредиторів) показники фінансового стану організації та виявити можливі фактори, що обумовлюють сформовану на підприємстві ситуацію. Учасникам необхідно самостійно сформулювати прийнятні варіанти пояснення рівня та динаміки показників організації. <i>Контрольна робота за темою 3.</i>	1	
Тема 4. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування	Складання графіка обслуговування боргу. Складання звіту про прибуток підприємства (формат звіту, що рекомендує, про прибуток відповідає загальноприйнятому міжнародному стандарту. Величина витрат щомісяця оцінюється виходячи з розподілу продажів по місяцях), складання прогнозного балансу підприємства (планування запасів, кредиторської та дебіторської заборгованості).	3	Основна [4-5], Додаткова [9-11]
Тема 5. Управління грошовими потоками на підприємстві	Складання звіту про рух грошових коштів за допомогою непрямого методу та прямого методу. Розрахувати основні надходження та основні виплати від операційної діяльності, інвестиційної та фінансової діяльності. Коректування на статті звіту про прибуток, які не приводять ні до відтоку, ні до припливу грошей; коректування на зміни негрошових статей оборотних коштів і короткострокових заборгованостей. <i>Контрольна робота за темами 4-5.</i>	2 2	Основна [1-3], Додаткова [8-10]
Тема 6. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	Визначення вартості коштів використовуючи методи дисконтування та нарощування. Коректування нарощеної вартості коштів, при формуванні ставки відсотка використовується для нарощення та дисконтування, при прогнозі рівня доходів від інвестицій, що враховують темпи інфляції.	2	Основна [3-5], Додаткова [13-14]

1	2	3	4
МОДУЛЬ 2. ФІНАНСОВІ РІШЕННЯ: АКТИВИ ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА			
Тема 7. Управління прибутком	Формування дивідендної політики. Визначення чинників, що впливають на неї. Взаємозв'язок стратегічних завдань підприємства з його дивідендною політикою. Порядок і види виплати дивідендів та їх джерела. Дивідендна політика і регулювання курсу акцій. <i>Контрольна робота за темами 6-7.</i>	1 1	Основна [4-6], Додаткова [10-12]
Тема 8. Управління активами	Визначення чинників що впливають на величину і структуру операційного циклу підприємства. Планування і аналіз величини і структури оборотних активів підприємства. Оптимізації рівня запасів підприємства. Планування, аналіз і контроль дебіторської заборгованості.	1	Основна [5-7], Додаткова [8-11]
Тема 9. Вартість і оптимізація структури капіталу	Структура капіталу підприємства та економічний зміст його складових. Вартість капіталу підприємства та його складових. Методичні підходи до оцінки позичкового і власного капіталу. Середньозважена і гранична вартість капіталу та їх використання у прийнятті інвестиційних і управлінських рішеннях. Стратегічні рішення щодо формування капіталу підприємства. <i>Контрольна робота за темами 8-9.</i>	1 1	Основна [1-3], Додаткова [9-11]
Тема 10. Управління інвестиціями	Тренінг «Формування інституту спільного інвестування». Мета тренінгу: напрацювання вмінь та навичок у студентів щодо формування інституту спільного інвестування. Завдання тренінгу: визначення правових основ функціонування інститутів спільного інвестування (ICI); оцінити ринки, інструменти яких будуть перебувати у складі активів ICI; визначення перспективних напрямків розвитку реального та фінансового сектору; сформувати перелік інструментів для ICI; визначення критеріїв які дозволяють сформувати об'єктивну повну інформацію о фінансовому становище підприємств; сформувати	6	Основна [2-4], Додаткова [8-10]

1	2	3	4
	результати фінансової діагностики та рекомендації щодо зміни інструментів, які будуть перебувати у складі активів ІСІ; формування ІСІ.		
Тема 11. Управління фінансовими ризиками	Аналізу ризиків інвестиційного проекту (метод коректування норми дисконту; метод достовірних еквівалентів (коефіцієнтів вірогідності); аналіз чутливості критеріїв ефективності; метод сценаріїв; аналіз імовірнісних розподілів потоків платежів; дерево рішень; метод Монте-Карло. <i>Контрольна робота за темами 10-11</i>	1 1	Основна [5-7], Додаткова [9-12]
Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві	Визначення імовірності банкрутства підприємства. Фінансові та кількісні способи мінімізації потенційної погрози банкрутства. Управління активами, домагаючись максимального прибутку і мінімального ризику; розподіл у часі і продовження термінів погашення боргових зобов'язань.	1	Основна [1-3], Додаткова [8-10]
Разом за дисципліною (семінарські та практичні заняття)		30	

6. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Підготовка індивідуального навчально-дослідного завдання (далі – ІНДЗ) передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних виробничих ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи та оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою ІНДЗ.

ІНДЗ припускає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методики і наукових розробок, наявності елементів творчості; вміння застосовувати сучасні технології.

Практична значущість ІНДЗ полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики. Реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем підприємства, на основі його реальних даних за низку років, і результати якої повністю або частково можуть бути впроваджені в практику діяльності підприємства або аналогічних об'єктів.

У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити.

ІНДЗ з дисципліни «Фінансовий менеджмент» видається студенту викладачем на початку вивчення кожного семестру. Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується студентом самостійно при консультуванні з викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу. Студент має надати ІНДЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Оцінка за виконання ІНДЗ враховується при виставленні загальної оцінки за дисципліною.

Тема ІНДЗ: «Організація процесу фінансового планування на підприємстві». Вона є однаковою для всіх студентів.

Мета ІНДЗ – закріплення, поглиблення та узагальнення знань одержаних студентом під час навчання та придбання практичних навичок їх застосування при вирішенні поставленого завдання.

ІНДЗ полягає в освоєнні основних способів формування бюджетів на підприємстві. На підставі наведених методичні рекомендації, вихідного балансу і додаткових умов необхідно провести фінансове планування діяльності підприємства, скласти прогнозний варіант його фінансової звітності та оцінити виконання планової програми.

Студент має право обрати об'єкт ІНДЗ (фінансову звітність підприємства) самостійно з обов'язковим узгодженням з викладачем. У протилежному випадку завдання має бути запропоновано викладачем. У процесі виконання ІНДЗ студент має опрацювати не менш десяти літературних джерел, зокрема нормативно-правових актів з обов'язковим посиланням на використання певної інформації з них у тексті роботи. Також при написанні ІНДЗ необхідно використовувати джерела посилання на ресурси глобальної комп'ютерної мережі Internet.

Індивідуальне завдання складається з: титульної сторінки; змісту; вступу; практичної частини; заключення; списку використаної літератури; додатків до індивідуального завдання (при необхідності).

Вимоги до змісту. Індивідуальне навчально-дослідне завдання повинне містити наступні складові частини:

- титульної сторінки;
- змісту;
- вступу (1-2 стор.);

практичної частини (8-10);
заключення (1-2 стор.);
списку використаної літератури;
додатків до індивідуального завдання (при необхідності).

Вступ повинен розкривати актуальність обраної студентом теми, проблематику, ціль написання роботи.

Основна (практична) частина роботи (може включати кілька підрозділів) повинні включати розрахунки прогнозного звіту про фінансові результати, прогнозного балансу та прогнозного звіту про рух коштів на підприємстві.

Висновки повинні включати обґрунтовані управлінські рішення студента щодо досягнення мети роботи, рекомендації з удосконалювання діяльності підприємства.

Список використаної літератури необхідно скласти в певному порядку: спочатку приводяться законодавчі й нормативні акти, статистичні довідники, потім загальна та спеціальна література за алфавітом.

Додатки можуть бути включені при необхідності. При наявності кількох додатків оформляється окрема сторінка «ДОДАТКИ», номер якої є останнім, що відноситься до обсягу ІНДЗ.

Вимоги до оформлення роботи. Розмір аркуша А4. Поля: ліве – 30 мм; праве – 20 мм, зверху та знизу – 25 мм. Шрифт Arial, розмір шрифту для основного тексту кг 14. Текст друкується через 1,5 інтервали. Не дозволяється виділення у тексті курсивом та підкреслення.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Для опанування матеріалу дисципліни «Фінансовий менеджмент» окрім лекційних, практичних (семінарських) занять тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі.

Активна самостійна робота має значну кількість переваг. Студенти краще запам'ятовують зміст заняття, якщо вони активно сприймають інформацію. При активній самостійній роботі знання краще сприймаються, краще запам'ятовуються та легше використовуються в аналогічних ситуаціях. Що значно сприяє їх переносу на практику. Самостійна робота сприяє тому, що у студента з самого початку складається повна картина різних взаємозв'язків та взаємодій окремих елементів. Це дозволяє вирішувати комплексні завдання. Активна самостійна робота позитивно впливає на мотивацію студентів, по скільки

дає можливість впливати на тренінг, відчувати відповідальність за конкретні результати. Метою проведення самостійної роботи є самостійне опрацювання окремих блоків програми, поглиблення і закріплення знань студента, отриманих за змістовним модулем навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент».

Основні види самостійної роботи студента:

Вивчення додаткової літератури.

Робота з законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами.

Підготовка до практичних (семінарських) занять

Підготовка до проміжного та підсумкового контролю.

7.1. Перелік програмних питань, що охоплюють зміст робочої програми з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»

Самостійна робота студентів передбачає самостійне опрацювання лекційного матеріалу, додаткової літератури та роботу з законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами.

З метою перевірки ступеню опрацювання теоретичного матеріалу та для забезпечення якісної підготовки фахівця з дисципліни «Фінансовий менеджмент» в межах навчальної дисципліни підготовлені питання для самопідготовки та самодіагностики (табл. 7.1).

Питання для самопідготовки охоплюють лекційний матеріал з дисципліни «Фінансовий менеджмент» та спрямовані на перевірку ступеня його засвоєння. Контроль і оцінка орієнтовані лише на виявлення здатності студента утримувати в пам'яті вивчений матеріал, а діагностика розглядає результати навчання в органічному зв'язку з шляхами та способами їх досягнення, виявляє тенденції, динаміку формування знань і вмінь.

Питання для самодіагностики – це питання підвищеного рівня складності, які охоплюють не тільки лекційний матеріал з дисципліни «Фінансовий менеджмент», а ще й вивчення додаткової літератури, поглиблене ознайомлення з законодавчими та нормативними матеріалами. На відміну від питань для самопідготовки ці питання спрямовані на розвиток кругозору та аналітичних здатностей студента.

**Банк питань для самостійної роботи студента (СРС)
з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»**

Тема	Питання для самопідготовки	Питання для самодіагностики
1	2	3
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. АНАЛІЗ ТА ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ		
<p>Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту</p> <p><i>Література: основна: [1-4], додаткова: [11-16].</i></p>	<p>1. Сутність фінансового менеджменту, його суб'єкт і об'єкт. 2. Основні визначення фінансового менеджменту 3. Особливості фінансового менеджменту в Україні. 4. Види фінансового менеджменту. 5. Функції фінансових менеджерів. 6. Концепції фінансового менеджменту. Приклади їх використання. 7. Перерахуйте основні функції фінансового менеджера; 8. Сформулюйте кваліфікаційні вимоги, що пред'являються до фінансового менеджера.</p>	<p>1. Охарактеризуйте загальну структуру фінансового менеджменту. 2. Якщо б ви були фінансовим менеджером, ви б вважали за краще більшу чи меншу ступінь інформаційної асиметрії? 3. Які способи існують, що б зменшити ступінь асиметрії? 4. Чи однакова ступінь інформаційної асиметрії для різних підприємств? 5. Які механізми спонукають менеджерів діяти на благо акціонерів? 6. Взаємозв'язок фінансового менеджменту з економічним (інвестиційним і фінансовим) аналізом, бухгалтерським обліком, фінансовим плануванням, внутрішньогосподарським контролем і аудитом.</p>
<p>Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту</p> <p><i>Література: основна: [2-6], додаткова: [8-11].</i></p>	<p>9. Зовнішнє та внутрішнє середовище як чинник системи забезпечення фінансового менеджменту; 10. Джерела інформації для прийняття рішень у фінансовому менеджменті. 11. Вимоги, що пред'являються до фінансової звітності. 12. Складові управлінської звітності.</p>	<p>7. Яке значення управлінської та фінансової звітності для фінансового менеджменту. 8. Міжнародні стандарти фінансової звітності, застосування їх у процесі фінансового менеджменту. 9. Охарактеризуйте основні форми бухгалтерської звітності, їх призначення, структуру і зміст статей. 10. Назвіть основні вимоги, пропоновані до звітності підприємства.</p>

Продовження табл. 7.1

1	2	3
	<p>13. Нормативно-законодавче забезпечення.</p> <p>14. Роль системної бухгалтерської інформації у формуванні бази даних для фінансового менеджменту.</p> <p>15. Розкриття суттєвої інформації в бухгалтерській звітності та її використання у фінансовому менеджменті.</p>	<p>11. Стандарти фінансової звітності та форми фінансової звітності.</p> <p>12. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.</p> <p>13. Функції, завдання та відповідальність підрозділів і служб організації, які беруть участь в процесі фінансового менеджменту.</p>
<p>Тема 3. Аналіз фінансових звітів</p> <p><i>Література:</i> <i>основна: [1-3],</i> <i>додаткова: [10-12].</i></p>	<p>16. Сутність та методи аналізу фінансових звітів.</p> <p>17. Методи, прийоми і процедури фінансового менеджменту.</p> <p>18. Характеристика факторного аналізу.</p> <p>19. Оцінка фінансового стану підприємства.</p> <p>20. Сутність аналізу ділової активності та рентабельності організації.</p> <p>21. Діагностичний аналіз фінансово неспроможних організацій.</p> <p>22. Сутність аналізу та оцінки економічного потенціалу, ліквідності активів і фінансової стійкості організації.</p> <p>23. Сучасні методи оцінки ефективності фінансового менеджменту.</p>	<p>14. Основні типи аналітичних моделей, що використовуються у фінансовому менеджменті.</p> <p>15. Світова практика показників оцінки фінансової результативності бізнесу.</p> <p>16. Аналіз якості фінансових результатів, структури і стабільності грошових потоків.</p> <p>17. Сутність аналізу інвестиційної привабливості господарюючого суб'єкта.</p> <p>18. Рейтингові системи оцінки фінансового стану господарюючих суб'єктів.</p> <p>19. Можливості використання для аналізу фінансового стану фінансових коефіцієнтів.</p> <p>20. Яке значення формули Дюпона для фінансового менеджменту.</p>
<p>Тема 4. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування</p>	<p>24. Сутність та роль фінансового планування.</p> <p>25. Основні інструменти фінансового планування та прогнозування.</p> <p>26. Визначення етапів бюджетного процесу.</p> <p>27. Визначення груп об'єктів бюджетування на підприємстві.</p> <p>28. Бюджетний цикл на підприємстві: підходи до встановлення і особливості документообігу</p>	<p>21. Положення про облікову політику підприємства.</p> <p>22. Сутність бюджетного управління на підприємстві.</p> <p>23. Характеристика центрів фінансової відповідальності.</p> <p>24. Вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду формування операційного бюджету підприємства.</p> <p>25. Особливості формування прогнозного звіту про прибутки і збитки підприємства.</p>

Продовження табл. 7.1

1	2	3
<p><i>Література:</i> основна: [2-5], додаткова: [9-13].</p>	<p>для підприємств різних сфер діяльності. 29. Сутність бюджету продажів і виробництва, бюджету закупівель, бюджету виробничих накладних витрат, бюджету капіталовкладень; бюджету комерційних і управлінських витрат.</p>	<p>26. Особливості формування прогнозного балансу. 27. Фінансовий контроль і аудит. Характеристика структурного аналізу доходів за відхиленнями. 28. Проблеми впровадження автоматизованої системи бюджетування.</p>
<p>Тема 5. Управління грошовими потоками на підприємстві</p> <p><i>Література:</i> основна: [1-3], додаткова: [10-14].</p>	<p>30. Інформаційна база формування планового і фактичного бюджету руху грошових коштів. 31. Визначення регламенту формування бюджету руху грошових коштів. 32. Потоки грошових коштів за видами діяльності. 33. Прямий і непрямий методи оцінки грошових коштів від поточної діяльності. 34. Управління грошовими коштами і цінними паперами. 35. Визначення оптимального рівня грошової готівки.</p>	<p>29. Вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду формування бюджету руху грошових коштів. 30. Особливості формування прогнозного розрахунку величини чистих активів. 31. Охарактеризуйте грошові потоки з операційної діяльності підприємства. 32. Охарактеризуйте грошові потоки по інвестиційній діяльності. 33. Охарактеризуйте грошові потоки по фінансовій діяльності. 34. Визначте основні напрямки оптимізації грошових потоків підприємства.</p>
<p>Тема 6. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках</p> <p><i>Література:</i> основна: [2-4], додаткова: [8-11].</p>	<p>36. Визначення вартості грошей часті. 37. Сутність операцій нарощення і дисконтування. 38. Використання дисконтування грошових потоків у фінансових розрахунках. 39. Простий і складний відсоток. 40. Поточна і майбутня вартість. Ефективна річна процентна ставка. 41. Оцінка поточної і майбутньої вартості грошового потоку. 42. Звичайний і обов'язковий ануїтет. Поточна і майбутня вартість ануїтету.</p>	<p>35. Визначте тимчасову цінність грошей, активів і капіталу. 36. Охарактеризуйте фактори, що впливають на зміну цінності грошей. 37. Охарактеризуйте фактори (множники) нарахування та дисконтування. 38. Визначте взаємозв'язок між номінальними і реальними процентними ставками. 39. Сутність інфляції. Очікувана ставка інфляції. Формула Фішера.</p>

1	2	3
МОДУЛЬ 2. ФІНАНСОВІ РІШЕННЯ: АКТИВИ ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА		
<p>Тема 7. Управління прибутком</p> <p><i>Література:</i> <i>основна: [1-4],</i> <i>додаткова: [8-12].</i></p>	<p>43. За допомогою яких показників можна охарактеризувати фінансові результати діяльності підприємства?</p> <p>44. Яка послідовність визначення чистого прибутку підприємства?</p> <p>45. Чим відрізняється дохід підприємства від прибутку підприємства?</p> <p>46. Які напрями підвищення прибутку підприємства ви можете охарактеризувати?</p> <p>47. В чому сутність управління формуванням прибутку.</p> <p>48. Яку роль відіграє класифікації витрат в управлінні прибутком;</p> <p>49. Сутність операційного левериджу.</p> <p>50. Сутність дивідендної політики.</p> <p>51. Визначте основні принципи формування дивідендної політики.</p>	<p>40. Як впливає державна політика оподаткування на прибутковість підприємств?</p> <p>41. Підвищення прибутковості підприємства під впливом окремих факторів.</p> <p>42. Характеристика факторів покращення фінансового становища підприємства.</p> <p>43. Особливості визначення оподаткованого прибутку згідно Податкового кодексу України.</p> <p>44. Особливості оподаткування прибутку в інших державах. Які аналітичні можливості системи «директ-костинг» і яка роль цієї системи для процесу управління прибутком.</p> <p>45. В чому сутність і принципові засади формування емісійної політики підприємства.</p>
<p>Тема 8. Управління активами</p> <p><i>Література:</i> <i>основна: [3-7],</i> <i>додаткова: [10-14].</i></p>	<p>52. Сутність планування величини і структури оборотних активів підприємства.</p> <p>53. Зміст політики управління оборотним капіталом.</p> <p>54. Стратегія фінансування оборотних активів.</p> <p>55. Моделі формування ВОК.</p> <p>56. Яке значення в управлінні тривалості фінансового циклу оборотних коштів підприємства.</p> <p>57. Особливості управління фінансовими активами.</p>	<p>46. Вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду щодо складу і структуру оборотних активів та робочого капіталу підприємства.</p> <p>47. Методи оцінки вартості матеріально-виробничих запасів їх відображення в бухгалтерській звітності.</p> <p>48. Методи оцінки сукупної вартості активів підприємства.</p> <p>49. Охарактеризуйте принципові особливості фінансового управління запасами.</p> <p>50. Охарактеризуйте принципові особливості управління грошовими активами.</p>

Продовження табл. 7.1

1	2	3
	<p>58. Особливості управління реальними активами.</p> <p>59. Управління запасами. Визначення обсягу однієї партії і частоти замовлень.</p> <p>60. Прийоми та процедури контролю стану та використання запасів.</p> <p>61. Основні фінансові коефіцієнти, що оцінюють стан необоротних активів.</p>	<p>51. Охарактеризуйте принципові особливості фінансового управління дебіторською заборгованістю.</p> <p>52. Факторинг дебіторської заборгованості підприємства.</p> <p>53. Яка послідовність прийняття управлінських рішень з питань оновлення необоротних активів підприємства.</p>
<p>Тема 9. Вартість і оптимізація структури капіталу</p> <p><i>Література:</i> <i>основна: [1-4],</i> <i>додаткова: [9-15].</i></p>	<p>62. Елементи власного капіталу та їх розкриття у бухгалтерській звітності.</p> <p>63. Співвідношення статутного капіталу і чистих активів.</p> <p>64. Охарактеризуйте основні джерела і методи фінансування підприємства. Основні способи залучення позикових коштів.</p> <p>65. Визначення потреби організації в кредитах і позиках.</p> <p>66. Назвіть основні принципи оцінки капіталу.</p> <p>67. Визначення фінансового важелю.</p> <p>68. Середньозважена і гранична вартість капіталу та їх використання у прийнятті інвестиційних і управлінських рішеннях.</p> <p>69. Сутність теорії Модільяні-Міллера.</p> <p>70. Які принципові засади управління облігаційною позикою.</p>	<p>54. Методи формування і джерела розширення власного капіталу.</p> <p>55. Охарактеризуйте традиційні інструменти фінансування.</p> <p>56. В чому призначення балансових моделей управління джерелами фінансування.</p> <p>57. Оптимізація структури капіталу з використанням показників WACC і «прибуток на акцію» (EPS).</p> <p>58. Оцінка впливу структури капіталу на узагальнюючі показники довгострокового інвестування.</p> <p>59. Назвіть основні принципи управління кредиторською заборгованістю.</p> <p>60. Визначення впливу асиметричної інформації ринку на структуру капіталу та впливу системи оподаткування і розвитку фондового ринку на прийняття рішень щодо структури капіталу.</p>
<p>Тема 10. Управління інвестиціями</p>	<p>71. Сутність фінансових інвестицій.</p> <p>72. Інвестиції як майбутня вартість капіталу.</p> <p>73. Оцінка нормативно-правової бази обігу цінних паперів, фондового ринку та ICI.</p>	<p>61. Характеристика поняття ризик і доходність фінансових інвестицій.</p> <p>62. Охарактеризуйте основні етапи формування політики управління фінансовими інвестиціями.</p>

1	2	3
<p><i>Література:</i> <i>основна: [3-7],</i> <i>додаткова: [8-11].</i></p>	<p>74. Аналіз та оцінка грошових потоків від інвестиційної діяльності. 75. Бюджет капіталовкладень. 76. Методи та показники оцінки ефективності довгострокових інвестицій. 77. Підходи до оцінки фінансових активів. 78. Базова модель оцінки фінансових активів. Оцінка боргових фінансових інструментів. 79. Оцінка пайових фінансових інструментів. 80. Види прибутковості фінансових активів. 81. Перерахуйте і охарактеризуйте особливості основних типів інвестиційних портфельів.</p>	<p>63. Які фактори визначають інвестиційні якості фінансових інструментів. 64. Вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду щодо визначення критеріїв оптимізації структури інвестиційного портфелю. 65. Оцінка вартості цінних паперів у бухгалтерському обліку. 66. Індикатори на ринку цінних паперів. 67. В чому сутність «портфельної теорії». 68. Охарактеризуйте сутність основних етапів оперативного управління портфелем фінансових інвестицій. 69. Диверсифікація інвестиційного портфелю.</p>
<p>Тема 11. Управління фінансовими ризиками</p> <p><i>Література:</i> <i>основна: [1-4],</i> <i>додаткова: [10-14].</i></p>	<p>82. Сутність ризику та невизначеності. Об'єктивні та суб'єктивні ймовірності. 83. Види та визначення ризиків: підприємницького (бізнес), фінансового, проектного, диверсифікованого, систематичного та ін. 84. Моделі залежності ризику і прибутковості: CAPM, APT, OPT. 85. Способи управлінського впливу на рівень ризику. 86. Показники аналізу та оцінки ризику. 87. Сутність «кривої ризику». 88. Методика оцінки ризику портфелю інвестицій. 89. Методика розрахунку показників проектного ризику.</p>	<p>70. Мінливість бізнес-середовища та очікуваних результатів. 71. Взаємозв'язок ризику і рентабельності (прибутковості). 72. Охарактеризуйте ризик як об'єкт управління. 73. Підприємницькі ризики та їх види. Фінансові ризики. 74. Перерахуйте основні етапи управління ризиком. 75. В чому суть якісного аналізу (оцінки) ризику. 76. В чому суть кількісного аналізу (оцінки) ризику. 77. Назвіть способи побудови «кривої ризику». 78. Управління валютними ризиками. 79. Управління ризиком зміни відсоткових ставок. 80. Відображення в бухгалтерській звітності ступеня ризикованості окремих операцій і бізнес-середовища в цілому.</p>

Продовження табл. 7.1

1	2	3
	<p>90. Показники критичного обсягу продажів (точки беззбитковості).</p> <p>91. Складання програми управління фінансовими ризиками на підприємстві.</p>	<p>81. Які основні способи зниження (нейтралізації) ризику.</p>
<p>Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві</p> <p><i>Література:</i> <i>основна: [2-6],</i> <i>додаткова: [8-11].</i></p>	<p>92. Сутність та роль антикризового фінансового управління на підприємстві.</p> <p>93. Інструменти антикризового фінансового управління на підприємстві.</p> <p>94. Використання інформації про афілійованих осіб і сегментах діяльності організації в фінансовому менеджменті.</p> <p>95. Фінансові рішення в умовах інфляції.</p> <p>96. Оцінка впливу інфляції на фінансові результати за даними бухгалтерського балансу.</p> <p>97. Сутність, види та процедури банкрутства, перерахуйте види банкрутства.</p> <p>98. Методи прогнозування можливого банкрутства організації.</p> <p>99. Основні етапи реорганізації. Оцінка компанії.</p> <p>100. Які основні принципи антикризового фінансового управління підприємством.</p> <p>101. Перерахуйте основні етапи формування та реалізації політики антикризового фінансового управління підприємством при загрозі банкрутства.</p>	<p>82. Сутність використання для цілей прогнозування діяльності підприємства матриць фінансових стратегій.</p> <p>83. Назвіть основні процедури банкрутства підприємства.</p> <p>84. Яке призначення і можливості використання для прогнозування діяльності підприємства «Z-рахунки» Альтмана.</p> <p>85. Які можливості представляють для прогнозування фінансові коефіцієнти.</p> <p>86. Який склад основних функцій фінансового менеджменту в процесі здійснення ліквідаційних процедур при банкрутстві.</p> <p>87. Яка черговість розподілу коштів, виручених від продажу підприємства-банкрута.</p> <p>88. Фінансові та кількісні способи мінімізації потенційної загрози банкрутства.</p> <p>89. Формування програми оздоровлення підприємства.</p> <p>90. Механізм управління неспроможним підприємством.</p>

7.2. Приклади типових практичних завдань, що виносяться на іспит

Завдання 1. На фірмі використовується 380 одиниць матеріалу в місяць, вартість кожного замовлення дорівнює 240 грн., вартість зберігання кожної одиниці матеріалу – 14 грн. Необхідно відповісти на запитання: 1) Чому дорівнює оптимальний розмір замовлення? 2) Скільки замовлень слід робити в місяць? 3) Як часто необхідно робити кожне замовлення? При розв'язанні слід використовувати формулу моделі Уілсона.

Завдання 2. Розрахувати середньозважену вартість капіталу за наступними даними (табл. 7.2):

Таблиця 7.2

Вихідні дані для розрахунків

Найменування джерела засобів	Середня вартість даного джерела засобів, %	Питома вага даного джерела засобів у пасиві
Привілейовані акції	60	0,1
Звичайні акції і нерозподілений прибуток	80	0,5
Позичкові засоби, включаючи кредиторську заборгованість	50	0,4

Завдання 3. Інвестор сформував портфель цінних паперів, 40% якого становлять державні (майже безризикові) акції, 25% капіталу він вклав у акції підприємства „Зоря”, для яких коефіцієнт $\beta_1 = 0,5$, решту 35% вклав у акції підприємства „Знак”, для яких $\beta_2 = 1,2$.

Необхідно обчислити коефіцієнт β портфеля.

Завдання 4. Виробнича фірма вирішує використати факторинг у наступній ситуації. Продаж у кредит складає 600 тис. грн. на рік, обіговість дебіторської заборгованості — 2 рази. Умови факторингової компанії: 20 %-вий резерв дебіторської заборгованості; комісійні — 2,5 % на середню дебіторську заборгованість, що підлягають оплаті при придбанні дебіторської заборгованості; 10% від дебіторської заборгованості після обчислення комісійних і резерву. Відсотки, що підлягають сплаті, зменшують кредит. Визначити: 1) середню дебіторську заборгованість; 2) скільки отримає фірма при використанні факторингу; 3) ефективну річну вартість факторингу.

Завдання 5. Підприємство одержує кредит у розмірі 100 000 грн. строком на 5 років. Платежі в рахунок погашення кредиту протягом перших чотирьох років вносяться щорічно на суму 12 000 грн. плюс відсоток наприкінці року. Залишок боргу погашається наприкінці п'ятого року. Скласти графік обслуговування боргу. Розглянути також випадок рівномірного погашення боргу протягом усього строку позички. Зробити висновки.

Завдання 6. Мінімальний рівень сальдо грошових засобів підприємства ТОВ „Макс” встановлено на нульовому рівні, тобто хтін рівняється 0 (це означає, що в разі потреби підприємство може без проблем відшукати необхідний обсяг грошових засобів, взявши кредит чи продавши цінні папери), величина втрачених можливостей становить 35%, середньоквадратичне відхилення потоку чистих грошових доходів (σ) рівняється 11 тис. грн. Стала величина (обсяг) однієї угоди складає 0,5 тис. грн.

Визначити оптимальну величину та максимальний рівень сальдо грошових засобів.

Завдання 7. На підприємстві почата підготовка фінансового плану на наступний плановий рік.

У відповідності зі сформованою традицією фінансовий менеджер становить систему бюджетів на щоквартальній основі, одержавши з відділів необхідну інформацію. Дані про прогнозні обсяги збуту представлені в таблиці 7.3.

Таблиця 7.3

Прогнозні обсяги збуту

Прогноз збуту та цін	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4
Очікуваний обсяг, тис. грн.	20	40	50	30
Очікувана ціна одиниці продукції, грн.	45	45	45	45
Рахунку кредиторів на початок року – 2580,0 грн.				

Необхідний обсяг матеріалу на одиницю продукції на підприємстві становить 5 кг, причому ціна одного кілограми сировини оцінюється на рівні 1,5 грн. Залишок сировини на кінець кожного кварталу планується в обсязі 10% від потреби майбутнього періоду. Оцінка необхідного запасу матеріалу на кінець року становить 8,5 кг. Оплата постачальникові за сировину виробляється на наступних умовах: частка оплати за

матеріали, придбані в конкретному кварталі, становить 60% від вартості придбаної сировини. На 40% сировини постачальник надає відстрочку платежу, що повинна бути погашена в наступному кварталі. Складіть бюджет витрат на основні матеріали.

Завдання 8. На підприємстві почата підготовка фінансового плану на наступний плановий рік. Оплата прямої праці виробляється на наступних умовах: витрати праці основного персоналу на одиницю продукції становлять 0,09 години. Вартість однієї години разом з нарахуваннями становить 15 грн. Дані про прогнозні обсяги збуту представлені в табл. 7.4.

Таблиця 7.4

Прогнозні обсяги збуту

Прогноз збуту та цін	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4
Очікуваний обсяг, шт.	10000	30000	40000	20000

Величина витрат на реалізацію та управління також планується у вигляді двох частин – змінної і постійної. Норматив змінної частини становить 1,50 грн. на одиницю проданого товару.

Плановані обсяги постійних адміністративних і витрат на збут наведені в табл. 7.5.

Таблиця 7.5

Плановані обсяги постійних адміністративних і витрат на збут, грн.

	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4
Реклама	40000	4000,0	4000,0	4000,0
Проведення маркетингових досліджень	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0
Зарплата управлінців	3500,0	3500,0	3500,0	3500,0
Послуги зв'язку		190,0	375,0	
Витрати на відрядження управлінського персоналу	2500,0		2600,0	
Витрати на гарантійне обслуговування	3500,0	3500,0	3500,0	3500,0

Складіть бюджет витрат на оплату праці основного персоналу та бюджет адміністративних і маркетингових витрат.

Завдання 9. Підприємство ТОВ „Мрія” розробляє два нові види пластмас: ПС-17 і ПС-20, виробництво яких планується розпочати у наступному році. Заплановані обсяг і ціни продажу цих виробів наведено в табл. 7.6.

Таблиця 7.6

Плановий обсяг продаж ТОВ „Мрія”

Виріб	Запланований обсяг продажу, м ²	Ціна за м ² , грн.
ПС-17	15	30000
ПС-20	20	12500

На кінець планового року запас готової продукції планується в розмірі 20% продажу за цей рік. Заплановані витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією нової продукції в табл. 7.7 і табл. 7.8.

Таблиця 7.7

Прямі витрати на одиницю (м²)

Виріб	полімери, кг	наповнювачі, кг	каталізатор, кг	Прямі витрати на оплату праці, годин	
				змішування	обробка
ПС-17	2	4	10	0,1	0,1
ПС-20	4	8	4	0,2	0,1

Таблиця 7.8

Витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції ТОВ „Мрія”

Вартість матеріалів		Тарифна ставка	
Матеріал	Ціна, грн./кг	Операція	Ставка, грн./год
Полімер	0,9	Змішування	10
Наповнювач	0,4	Обробка	8
Каталізатор	0,2		
Інші витрати			
Витрати	Загальновиробничі	Збут	Адміністративні
Змінні	2 грн. на 1 год.	5% продажу	2% продажу
Постійні	93600 грн.	40000 грн.	60000 грн.

Складіть річні бюджети: продажу; виробництва; використання матеріалів; придбання матеріалів; прямих витрат на оплату праці; загальновиробничих витрат; собівартості реалізованої продукції; витрат на збут і адміністративних витрат; бюджетний звіт про прибуток.

7.3. Індивідуальний план самостійної роботи студента

Види та форми самостійної роботи студентів, а також її організація проводиться відповідно до Положення ХНЕУ «Про самостійну роботу студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу».

Індивідуальний план СРС студента при проведенні підсумкового контролю у формі іспиту для студентів спеціальності 8.03050301 „Економіка підприємства” наведено у табл. 7.9 та табл. 7.10.

Таблиця 7.9

Індивідуальний план СРС при підсумковому контролі у формі іспиту для студентів спеціальності 8.03050301 „Економіка підприємства” (денна (вечірня) форма навчання)

Види самостійної роботи	Планові терміни	Предмет контролю		Можлива кількість балів
		Теоретичний модуль	Практичний модуль	
1	2	3	4	5
Денна (вечірня) форма навчання				
I. Обов'язкові види самостійної роботи студентів				
<i>За систематичність і активність роботи на семінарських і практичних заняттях</i>				
1.1. Підготовка до семінарських і практичних занять	За розкладом занять	Оцінка відповідей на семінарських заняттях	Оцінка відповідей на практичних заняттях	1-12
<i>За виконання завдань для самостійного опрацювання</i>				
1.2. Виконання домашніх розрахункових завдань	За розкладом занять	Методичне забезпечення розрахунків	Правильність виконаних розрахунків	1-12
<i>За виконання модульних контрольних завдань</i>				
1.3. Підготовка до контрольних завдань	За розкладом занять	Рівень виконання теоретичних завдань	Рівень виконання практичних завдань	1-12 балів за кожний МК
Разом балів за обов'язкові види СРС				Середньо-арифметичне 1.1, 1.2, 1.3 *
II. Вибіркові види самостійної роботи студентів				
<i>За виконання індивідуальних науково-дослідних завдань на вибір:</i>				

Продовження табл. 7.9

1	2	3	4	5
2.1. Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за однією з тем дисципліни	2-14 тиждень	Теоретична значущість результатів	Практична значущість результатів	1-12
2.2. Написання есе з сучасних літературних джерел за заданою тематикою	2-14 тиждень	Теоретична значущість результатів	Практична значущість результатів	1-12
2.3. Підготовка доповідей на наукових студентських конференціях за тематикою дисципліни	2-14 тиждень	Теоретична значущість результатів	Практична значущість результатів	1-12
2.4. Підготовка та обґрунтування управлінських рішень з фінансового менеджменту на базі дослідження	2-14 тиждень	Рівень теоретичної обґрунтованості розробок	Практична цінність та ефективність для підприємства	1-12
Разом балів за вибіркові види СРС				1-12
Всього балів за самостійну роботу студентів				Середньо-арифметичне значень I, II*

Таблиця 7.10

Індивідуальний план СРС при підсумковому контролі у формі іспиту для студентів спеціальності 8.03050301 „Економіка підприємства” (заочна форма навчання)

Види самостійної роботи	Планові терміни	Предмет контролю		Можлива кількість балів
		Теоретичний модуль	Практичний модуль	
1	2	3	4	5
Заочна форма навчання				
<i>I. Обов'язкові види самостійної роботи студентів</i>				
<i>За виконання модульних контрольних завдань</i>				
1.1. Підготовка модульних (контрольних) завдань	За 10 днів до сесії	Рівень виконання теоретичних завдань	Рівень виконання практичних завдань	1-12 балів
<i>II. Вибіркові види самостійної роботи студентів</i>				
<i>За виконання індивідуальних науково-дослідних завдань на вибір:</i>				

Продовження табл. 7.10

1	2	3	4	5
2.1. Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій (журналів, збірників статей конференцій) за однією з тем дисципліни	2-14 тиждень	Теоретична значущість результатів	Практична значущість результатів	1-12
2.2. Написання есе з сучасних літературних джерел за заданою тематикою	2-14 тиждень	Теоретична значущість результатів	Практична значущість результатів	1-12
2.3. Підготовка доповідей на наукових студентських конференціях за тематикою дисципліни	2-14 тиждень	Теоретична значущість результатів	Практична значущість результатів	1-12
2.4. Підготовка та обґрунтування управлінських рішень з фінансового менеджменту на базі дослідження	2-14 тиждень	Рівень теоретичної обґрунтованості розробок	Практична цінність та ефективність для підприємства	1-12
Разом балів за вибіркові види СРС				1-12
Всього балів за самостійну роботу студентів				Середньо-арифметичне значень I, II*

* - якщо середньоарифметичне значення не є цілим числом, то воно округлюється наступним чином: до 0,5 – в менший бік до цілої частини числа; від 0,5 включно – до наступного цілого числа.

8. ІНДИВІДУАЛЬНО-КОНСУЛЬТАТИВНА РОБОТА

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота за теоретичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу

практику).

Індивідуально-консультативна робота за практичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

1) індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань стосовно яких виникли запитання);

2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

1) індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;

2) підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;

3) підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

9. МЕТОДИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

При викладанні дисципліни «Фінансовий менеджмент» для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій таких, як: лекції проблемного характеру, робота в малих групах, семінари-дискусії, кейс-метод, ділові ігри, тренінги.

Лекції проблемного характеру спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

З навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» лекції проблемного характеру доцільно використовувати, наприклад, при викладанні теми «Аналіз фінансових звітів».

За цією темою пропонується більш детально зупинитися на розгляді питання «Нормативно-правові форми проведення фінансової діагностики підприємства». Проблемне питання доцільно сформулювати таким чином: «Сформууйте десять показників фінансового аналізу, які дозволять

обґрунтовано визначити фінансове становища підприємства».

На початку проведення лекції проблемного характеру необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а вистоявати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Після отримання лекційного матеріалу, як правило, студентам пропонується робота в групах з метою поглиблення певних ключових питань лекції.

З навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» міні-лекції доцільно використовувати при викладенні тем:

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту.

Тема 6. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках.

На початку проведення міні-лекції за вказаними вище темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття проведене у такий спосіб пробуджує у студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Лекції проблемного характеру та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації учбового процесу як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою та змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи при

проведенні ділової ігри або тренінгу, звіту про виконання індивідуальних завдань, демонстрації результатів виконання певних творчих завдань. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні в учбовому процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі у малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів. З навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» семінар-дискусію доцільно використовувати, наприклад, при розгляді такого питання як «Види інститутів спільного інвестування», яка розглядається в межах теми «Управління інвестиціями». Пропонується не тільки охарактеризувати певні види інститутів спільного інвестування, а ще й обмінятися думками з приводу того, які фактори впливають на вибір того чи іншого виду, які інституту спільного інвестування переважають в сучасних компаніях з управління активами.

Ділові та рольові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій. З навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» ділову гру доцільно використовувати при проведенні практичного заняття за темою «Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування». При цьому студентів слід поділити на групи, кожній з яких дати завдання створити підприємство, сформулювати його організаційну структуру на основі розподілу обов'язків та відповідальності членів групи за певний вид діяльності, визначити центри відповідальності та сформулювати бюджетний регламент.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Тренінг – форма активного навчання, яка спрямована на відпрацювання та розвиток певних компетентностей. З навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» тренінг необхідно проводити за темою «Аналіз фінансових звітів» та «Управління інвестиціями», що

дозволить не тільки закріпити теоретичні знання студентів за даною тематикою, а й дозволить відпрацювати навички щодо визначення фінансового становища підприємства з урахуванням різних користувачів інформації, навички щодо формування інституту спільного інвестування.

10. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Система оцінювання знань, умінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять. Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись в наступних формах: оцінювання роботи студентів в процесі практичних (семінарських) занять; оцінювання виконання індивідуального завдання; проведення проміжного контролю; проведення поточного контролю; проведення підсумкового письмового іспиту.

Загальна модульна оцінка складається з поточної оцінки, яку студент отримує під час практичних (семінарських) занять, за виконання індивідуального завдання, та оцінок за виконання поточних контрольних робіт. Загальна оцінка з дисципліни «Фінансовий менеджмент» визначається як середнє арифметичне модульних оцінок та оцінки за результатами підсумкового письмового іспиту.

10.1. Порядок поточного оцінювання знань з дисципліни для студентів денної форми навчання

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є: активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять; виконання індивідуального навчально-дослідного завдання; виконання проміжного контролю; виконання поточних контрольних завдань.

10.1.1. Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних (семінарських) заняттях

Оцінювання проводиться за 12-ти бальною шкалою за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що

розглядаються;

2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;

3) знайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента, або його усної відповіді усім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів. При оцінюванні практичних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

10.1.2. Проміжний модульний контроль

Проміжний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації та проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як питання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і питання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Тестове завдання містить 20 запитань одиничного і множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються наступні критерії оцінювання :

оцінка «відмінно» (12 – 11 балів) – виставляється у випадку, якщо студент вірно відповів на 20 – 18 тестових запитань;

оцінка «дуже добре» (10 балів) – 17 – 16 вірних відповідей;

оцінка «добре» (9 – 8 балів) – 15 – 13 вірних відповідей;

оцінка «задовільно» (7 балів) – 12-10 вірних відповідей;

оцінка «достатньо» (6 – 4 балів) – 9 – 7 вірних відповідей;

оцінка «незадовільно» (3 бала) – 6 – 5 вірних відповідей;

оцінка «незадовільно» (2 –1 бала) – 4 – 2 вірних відповідей;

Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними модулями.

10.1.3. Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання оцінюється за критеріями:

- 1) самостійність виконання;
- 2) логічність та послідовність викладення матеріалу;
- 3) повнота розкриття теми (проблемної ситуації чи практичного завдання) ;
- 4) обґрунтованість висновків;
- 5) використання статистичної інформації та додаткових літературних джерел;
- 6) наявність конкретних пропозицій;
- 7) якість оформлення.

10.1.4. Проведення поточного контролю

Поточний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: лекційний (теоретичний) модуль та практичний модуль. Поточний контроль проводиться у письмовій формі після того як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні (семінарські) завдання в межах кожного з двох модулів. Завдання поточного контролю містить 2 завдання за лекційним модулем та 3 завдання за практичним модулем.

Поточне завдання оцінюється за 12-ти бальною системою відповідно з кваліфікаційними вимогами до магістрів спеціальності 8.03050301. Кожне завдання поточного контролю оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як зважена сума оцінок:

теоретична частина 0,4, з них 0,25 – теоретичне запитання, 0,15 – тестові завдання;

практична частина 0,6, з них 0,15 – стереотипне завдання; 0,2 – діагностичне завдання; 0,25 – евристичне завдання.

Загальна оцінка за модульним завданням складається як сума добутоків оцінки за 12-ти бальною шкалою та питомої ваги кожної з оцінки.

10.2. Порядок поточного оцінювання знань з дисципліни для студентів заочної форми навчання

Навчальним планом передбачено, разом з вивченням теоретичних питань, виконання студентами заочної форми навчання контрольної роботи з «Фінансовий менеджмент». Метою контрольної роботи є закріплення теоретичних знань та опанування практичних навичок при вирішенні певного кола економічних завдань.

Структура контрольної роботи для студентів заочної форми навчання подібна індивідуальному навчально-дослідному завданню для студентів денної форми навчання, правила виконання якого детально наведені у пункті 5.

Контрольна робота виконується та оформлюється на папері формату А4. Титульний аркуш повинен мати такий зміст: назва університету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; прізвище, ініціали студента, курс, спеціальність, номер академічної групи.

Усі аркуші слід пронумерувати – порядковий номер ставиться в правому верхньому куті сторінки. У кінці контрольної роботи дається повний список використаних джерел. Контрольна робота має бути виконана і подана на кафедру не пізніше зазначеної в навчальному плані дати. Робота оцінюється за 12-ти бальною системою.

10.3. Проведення підсумкового письмового іспиту

Умовою допуску до іспиту є позитивні оцінки з поточного модульного контролю знань (для студентів заочної форми навчання – захист контрольної роботи з оцінкою «відмінно» («добре» чи «задовільно»)).

Іспит здійснюється у письмовій формі за екзаменаційними білетами. Екзаменаційний білет складається з практичної частини, яка включає п'ять завдань (два стереотипних завдання, два діагностичних завдання, одне евристичне завдання).

Екзаменаційне завдання оцінюється за 12-ти бальною системою відповідно з кваліфікаційними вимогами до магістрів за спеціальністю 8.03050301 „Економіка підприємства”.

Зразок екзаменаційного завдання

Харківський національний економічний університет
Спеціальність 8.03050301 Семестр IX
Навчальна дисципліна *Фінансовий менеджмент*

Екзаменаційний білет № 1

Завдання 1. На підприємстві „Зразок” використовується 350 одиниць матеріалу в місяць, вартість кожного замовлення дорівнює 220 грн., вартість зберігання кожної одиниці матеріалу складає 12 грн.

Завдання. Необхідно визначити: оптимальний розмір замовлення згідно моделі Уілсона; скільки замовлень слід робити в місяць; як часто необхідно робити кожне замовлення?

Завдання 2. АТ "Енергія" маючи у своєму розпорядженні власний капітал вирішило збільшити обсяг своєї господарської діяльності за рахунок залучення позикового капіталу. Дані балансу АТ „Енергія” представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Баланс АТ „Енергія”, тис. грн.

Найменування показника	На початок періоду	На кінець періоду	Найменування показника	На початок періоду	На кінець періоду
Нематеріальні активи	48049,4	49196,7	Кошти і їхні еквіваленти	598,5	1155,1
Виробничі запаси	28471,2	30150,0	Інші оборотні активи	243,2	660,8
Незавершене виробництво	117,2	30,7	Витрати майбутніх періодів	444,0	448,6
Готова продукція	5151,8	5551,3	Власний капітал	103061,7	121802,4
Товари	129,4	350,5	Довгострокові зобов'язання	1919,8	1024,9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	32661,0	30926,7	Забезпечення майбутніх виплат і платежів	173,5	179,1
Дебіторська заборгованість по розрахунках	10589,6	12536,7	Кредиторська заборгованість за товари, роботи	11345,6	10038,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	12942,1	21431,3	Поточні зобов'язання	36858,1	33071,6
Поточні фінансові інвестиції	2635,9	3660,9	Доходи майбутніх періодів	20,2	21,3

Для одержання коштів підприємству необхідно визначити свою ліквідність та платоспроможність.

Завдання. Необхідно визначити:

ліквідність балансу підприємства;

зробити висновок, щодо платоспроможності підприємства та можливостей залучення позикових коштів для розширення господарської діяльності.

Завдання 3. Облігація зі строком погашення 1 рік і сумою до погашення 1100 грн. була повністю реалізована фінансовим інститутом за ціною 882 грн. за штуку. Підприємство ТОВ «Зеніт» купило 11500 цих облігацій. По закінченні 120 днів (починаючи з 1-го дня покупки облігації підприємством „Зеніт”) підприємство вирішило реалізувати облігацій, продавши їх на вторинному ринку. Поточна процентна ставка по боргових інструментах тривалістю 1 рік на момент продажу становила 30%.

Завдання. Необхідно визначити:

За якою ціною підприємство може продати ці облігації, і який дохід воно може одержати?

Фінансовий директор, розраховуючи на більше високий дохід, вирішує продавати облігації через 50 днів (починаючи з 1-го дня покупки облігації підприємством „Зеніт”), очікуючи, що процентна ставка складе 25%. Яка ринкова вартість цієї облігації? Який дохід ТОВ «Зеніт» може одержати?

Якщо, ТОВ «Зеніт» вирішить продавати облігації через 180 днів (починаючи з 1-го дня покупки облігації підприємством „Зеніт”), процентна ставка складе 35%. Яка ринкова вартість цієї облігації? Який дохід може одержати підприємство?

Зробити висновки, щодо моменту реалізації облігацій та отриманого доходу ТОВ «Зеніт».

Завдання 4. ТОВ «Анот» виробляє меблі. Фінансовий менеджер підприємства вважає, що фінансові результати діяльності підприємства дозволяють використовувати інструменти фондового ринку. В цілому підприємство допускає, що прогнозні вкладення в ціні папери будуть здійснити на суму 100 тис. грн. ТОВ «Анот» розглядає цінні папери двох підприємств.

Дані щодо розподілу прибутковості (дохідності) цінних паперів двох підприємств представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл прибутковості цінних паперів

	Z1 ($q_1=0,5$)	Z2 ($q_2=0,3$)	Z3 ($q_3=0,2$)
Перший цінний папір	0,14	0,02	0,09
Другий цінний папір	0,10	0,12	0,06

Завдання. На підставі наведеного необхідно визначити:

математичне очікування та прибутковість обох цінних паперів;

ризик обох цінних паперів; коваріацію та коефіцієнт кореляції між обома розподілами;

математичне очікування прибутковості портфеля, по-перше, якщо портфель наполовину складається з одного паперу, а наполовину з іншої; по-друге, якщо портфель на 40% складається з одного паперу, а на 60% з іншого; по-третє, якщо портфель на 65% складається з одного паперу, а на 35% з іншого;

розкид прибутковості цих портфелів;

яку суму грошей повинен вкласти фінансовий менеджер у папір один, якщо відомо, що він має намір витратити свої гроші на папери таким чином, щоб пов'язаний з ними ризик був мінімальним.

Завдання 5. АТ "Кіровський" має широкі виробничо-промислові можливості для розвитку та ведення сільськогосподарської діяльності в сфері сільського господарства. Діяльність АТ "Кіровський" пов'язана з розведенням та вирощуванням птиці, великої рогатої худоби; вирощуванням різноманітних сільськогосподарських культур; бджільництвом; допоміжними підрозділами такі як авто-тракторний парк; власна будівельна бригада. На нинішньому етапі роботи Товариства активно розвивається робота по вирощуванню птиці з метою продуктивного отримання високоякісного столового яйця.

Баланс та фрагмент звіту про фінансові результати Товариства представлений в табл. 1. та табл. 2.

Планові показники діяльності підприємства представлені в табл. 3

БАЛАНС, грн. (на 01 січня)

Актив	На початок періоду
I. Необоротні активи	
Основні засоби	
залишкова вартість	120386
первісна вартість	140553
знос	(20167)
II. Оборотні активи	
Запаси	25906
Дебіторська заборгованість	185072
Кошти і їхні еквіваленти	1736
II. Витрати майбутніх періодів	8117
БАЛАНС	341217
Пасив	
I. Власний капітал	
Статутний капітал	113421
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	80702
III. Довгострокові зобов'язання	
Довгострокові кредити банків	126027
IV. Поточні зобов'язання	
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11329
Заборгованість по податку на прибуток	949
Заборгованість по дивідендам	8789
БАЛАНС	341217

Фрагмент звіту про фінансові результати за рік, грн.

Стаття	За звітний період
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1516314
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	(189954)

Планові показники діяльності підприємства

Показник	Значення
Виторг підприємства за рік (грн.)	2100000
Собівартість реалізованої продукції в відсотках (%) від виторгу	45
Структура собівартості реалізованої продукції, %:	
Матеріальні витрати	50
Витрати на оплату праці	15
Адміністративні та збутові витрати в відсотках (%) від виторгу	12,5
Середньорічна норма амортизації (прямолінійний метод), %	23
Обсяг продукції за січень в відсотках (%) від виторгу	6
Обсяг продукції за лютий в відсотках (%) від виторгу	7
Обсяг продукції за березень в відсотках (%) від виторгу	9
Обсяг продукції за квітень в відсотках (%) від виторгу	10
Обсяг продукції за травень в відсотках (%) від виторгу	15
Обсяг продукції за червень в відсотках (%) від виторгу	20

Погашення довгострокового кредиту здійснюється рівними порціями наприкінці кожного місяця. За договором довгостроковий кредит узятий під 35 % річних, строк кредиту – 5 років. Підприємство має можливість одержати банківську позичку через кредитну лінію максимальний розмір 200 тис. грн. при щомісячній виплаті відсотків по ставці 3%. Статутний капітал не міняється в плановому періоді. Адміністративні та збутові витрати обчислюються пропорційно обсягу продажів по місяцях. Витрати майбутніх періодів складаються винятково з витрат, понесених при підписанні контракту на оренду приміщень. Суму предоплачених витрат ділиться на 12 місяців та кожного місяця включаються в витрати підприємства. Підприємство планує мати на поточному рахунку не менш 20 тис. грн. Податок на прибуток нараховується в останній день місяця по прибутку за місяць. Оплата здійснюється до 15 числа наступного місяця. Дивіденди виплачуються один раз у році до 30 березня.

Інші витрати в структурі собівартості обчислюють як різницю після розрахунку всіх інших складових частин собівартості.

Товариство при наявності вільних коштів також планує сформувати інвестиційний портфель, при цьому структура портфелю буде складатися з двох цінних паперів з такими характеристиками ризику,

ризик 1-ого цінного паперу складає $\sigma(r_j)$ 0,06, ризик 2-ого цінного паперу складає $\sigma(r_j)$ 0,04. Коефіцієнт кореляції обох доходностей становить $\rho_{12} = 0,15$.

Завдання. На підставі наведеного необхідно:

Спланувати діяльності підприємства та скласти прогнозний варіант його фінансової звітності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів) за півроку.

Визначити вільні кошти, які на вашу думку ВАТ "Кіровський" може використати для формування інвестиційного портфелю.

Розподілити визначену суму грошей таким чином, щоб пов'язаний ризик придбання цінних паперів був мінімальним.

Зробити висновки, щодо формування та вибору структури інвестиційного портфелю.

Затверджено на засіданні кафедри Економіки підприємства та менеджменту ХНЕУ протокол №__ від _____

Зав. кафедрою, проф. _____ М.В. Афанасьєв Екзаменатор ____ Н.М. Усенко

Критерії оцінки екзаменаційної роботи з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»

Екзаменаційний білет № 1 з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» включає п'ять завдань практичної спрямованості різного рівня складності, а саме два стереотипних завдання, два діагностичних та одно евристичне завдання.

Кожне завдання оцінюється певною кількістю балів, відповідно до рівня їх складності, сумарна кількість яких складає 12 балів відповідно з кваліфікаційними вимогами до магістрів спеціальності 8.03050301 „Економіка підприємства”.

Алгоритм вирішення кожного з п'яти завдань включає окремі етапи, котрі відповідно до складності та трудомісткості оцінюються відокремлено один від одного наступним чином:

1) Оцінка за правильність виконання **Завдання 1 дорівнює 1 балу** та включає:

0,3 бали за логіку розрахунку оптимального розміру замовлення згідно моделі Уільсона, використання й правильне представлення

методичного апарату (зокрема формул – моделі Уілсона);

0,25 бали за логіку розрахунку кількості замовлень в місяць, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул);

0,25 бали за логіку розрахунку частоти замовлень, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул);

0,2 бали за арифметичну точність розрахунку та наявність висновків.

2) Оцінка за правильність виконання **Завдання 2 дорівнює 1,5 балам** та включає:

0,5 бал за логіку розрахунку ліквідності балансу підприємства, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул);

0,5 бал за логіку розрахунку показників ліквідності: коефіцієнт покриття, коефіцієнт бистої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул);

0,25 бали за арифметичну точність розрахунку;

0,25 бали за ґрунтовність наведених висновків щодо платоспроможності підприємства.

3) Оцінка за правильність виконання **Завдання 3 дорівнює 2 балам** та включає:

0,5 бали за логіку розрахунку ціни облігації, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул), а також арифметичну точність розрахунку;

0,5 бали за логіку розрахунку ціни облігації при умові її продажу раніше (при закінченні 120 дн., при 50 дн., при 180 дн.), використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул), а також арифметичну точність розрахунку;

0,5 бали за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників ціни облігації, котрі входять до алгоритму вирішення задач відповідного типу та охайність представлення результатів;

0,5 бали за логіку та ґрунтовність наведених висновків щодо моменту реалізації облігацій та отриманого доходу.

4) Оцінка за правильність виконання **Завдання 4 дорівнює 3,5 балам** та включає:

0,5 бали за логіку розрахунку математичного очікування та прибутковості цінних паперів, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул), а також арифметичну точність розрахунку;

0,5 бали за логіку розрахунку ризику, коваріації та коефіцієнту кореляції між обома розподілами цінних паперів, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул), а також арифметичну точність розрахунку;

0,5 бали за логіку розрахунку математичного очікування прибутковості портфеля при різних умовах, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул), а також арифметичну точність розрахунку;

0,5 бали за логіку розрахунку розкиду прибутковості цінних паперів, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул), а також арифметичну точність розрахунку;

1 бал за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників, котрі входять до алгоритму вирішення задач відповідного типу та охайність представлення результатів;

0,5 бали за логіку та ґрунтовність наведених висновків.

5) Оцінка за правильність виконання **Завдання 5 дорівнює 4 балам** та включає:

0,5 бали за логіку розрахунку фінансових показників діяльності підприємства (тривалість одного обігу запасів, тривалість одного обігу дебіторської заборгованості, тривалість одного обігу кредиторської заборгованості), використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул), а також арифметичну точність розрахунку;

1 бал за логіку розрахунку планових показників балансу, звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів підприємства, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул), а також арифметичну точність розрахунку;

1 бал за логіку розрахунку вільних коштів підприємства, розподіл визначеної суми грошей з метою зниження ризику, використання та правильне представлення методичного апарату (зокрема формул), а також арифметичну точність розрахунку;

1 бал за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку окремих показників (математичне очікування та середньоквадратичне відхилення щодо двох цінних паперів), котрі входять до алгоритму вирішення задач

відповідного типу та охайність представлення результатів;

0,5 бали за логіку та ґрунтовність наведених висновків щодо структури інвестиційного портфелю підприємства.

Підсумкова оцінка з дисципліни складається як середня з кількох складових, що враховує оцінки кожного виду контролю (дві оцінки за результатами поточного модульного контролю за роботу протягом семестру та оцінка за результатами іспиту).

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS.

Таблица 10.1

Шкала оцінювання

12-11	балів	-	Відмінно	(A)	відмінне виконання
10	балів	-	Відмінно	(B)	вище середнього рівня
9-7	балів	-	Добре	(C)	взагалі робота правильна, але з певною кількістю помилок
6	балів	-	Задовільно	(D)	непогано, але зі значною кількістю недоліків
5-4	балів	-	Достатньо	(E)	виконання задовольняє мінімальні критерії
3	балів	-	Незадовільно	(FX)	потрібно попрацювати перед тим, як отримати позитивну оцінку (можливість повторного складання)
1-2	балів	-	Незадовільно	(F)	необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення дисципліни)

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

11.1. Основна література

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 383 с.
2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учеб. курс / – 2–е изд., перераб. и доп. – К. : Эльга : Ника–Центр, 2004. – 655 с.
3. Герчикова И. Н. Финансовый менеджмент. – М. : АО "Консалт банкир", 1996. – 208 с.
4. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. – М.:

Финансы и статистика, 2004. – 168 с. <http://biblioteka.kau.com.ua/>

5. Краснова В.В., Жнякін Б.О. Фінансовий менеджмент підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Донецьк : Альфа-прес, 2005. – 208 с.

6. Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент: теория и практика: учебник. – Академия менеджмента и рынка, Институт финансового менеджмента. – М. : Перспектива, 1996. – 405 с.

7. Холт Р.Н. Основы финансового менеджмента. – М.: Дело, 2003. – 174 с.

11.2. Додаткова література

8. Верланов Ю.Ю. Фінансовий менеджмент: навчально-метод. посібник. – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. П. Могили, 2006. – 344 с.

9. Герасимчук З.В., Вахович І.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Луцький держ. технічний ун-т. – Луцьк: Надстир'я, 2004. – 515 с.

10. Глухов В.В. Финансовый менеджмент (участники рынка, инструменты): учеб. пособие. – СПб. : Спец. лит., 1995. – 430 с.

11. Заїка І.П. Фінансовий менеджмент: Навч.-метод. посіб. – Луганськ: Альма-матер, 2004. – 62 с.

12. Ковалев В. В. Финансовый анализ. М.: Финансы и статистика, 2008. – 437 с.

13. Крайник О. П., Клепикова З. В. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. – Л. : Інтеллект, 2001. – 258 с.

14. Савчук В.П. Финансовый менеджмент. Практическая энциклопедия. – К. : Companion Group, 2008. – 880 с.

15. Финансовый анализ и торговля ценными бумагами: пер. с англ. / Д. О'Брайен, С. Шривастава ; FAST-Центр Академии народного хозяйства при Правительстве РФ. – М. : Дело Лтд, 1995. – 608 с.

16. Финансовый менеджмент в малом бизнесе: пер.с англ. / П. Уилсон ; ред. В. А. Микрюков. – М. : Аудит : ЮНИТИ, 1995. – 256 с.

17. Финансовый менеджмент. Методы инвестирования капитала / М. Ф. Овсийчук, Л. Б. Сидельникова. – М. : Буквица : Юрайт, 1996. – 128 с.

18. Финансовый менеджмент: пер. с англ. / Ю. Ф. Бригхэм, М. С. Эрхардт ; ред. пер. Е. А. Дорофеев. – СПб.: Питер, 2007. – 959 с.

11.3. Ресурси мережі Internet

19. Сервер Верховной Рады Украины. www.rada.gov.ua/
20. ЛигаБизнесИнформ. www.liga.net/
21. Нормативные акты Украины. www.nau.kiev.ua/
22. Налоги и бухгалтерский учет. basa.tav.kharkov.ua/
23. Право. Украина. www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html
24. Украинское право. www.ukrpravo.com/
25. Интернет-портал для управлінців. www.management.com.ua

11.4. Глосарій

Активи – економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, використовуваних у господарській діяльності з метою одержання прибутку.

Акція – цінний папір, що засвідчує участь її власника у формуванні статутного капіталу та, який дає право на одержання відповідної частки прибутку у формі дивіденду.

Аннуїтет – рівномірні платежі або надходження коштів через однакові інтервали при використанні однакової ставки відсотка.

Баланс підприємства – основна форма звітності підприємства, що фіксує на певну дату стан його майна та зобов'язань.

Банківський кредит – засоби, надавані банком у борг клієнтові для цільового використання на встановлений строк під певний відсоток.

Банкрутство – установлена в судовому порядку фінансова неспроможність підприємства, тобто нездатність задовольнити у встановлений термін пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом.

Валовий дохід – загальний дохід підприємства від всіх видів господарської діяльності та господарських операцій до сплати з нього податкових платежів, що входять у ціну продукції.

Валові інвестиції – загальний обсяг інвестиційних ресурсів у всіх їхніх формах, спрямованих у певному періоді на здійснення реального та фінансового інвестування.

Вексель – цінний папір, що підтверджує безумовне грошове зобов'язання боржника (векселедавця) сплатити у встановлений строк зазначену суму грошей власникові векселя (векселедержателіві).

Графік інвестицій – загальний обсяг інвестиційних ресурсів, розподілений по конкретних періодах здійснення інвестицій.

Гудвіл – один з видів нематеріальних активів, вартість якого визначається як різниця між ринковою (продажною) вартістю підприємства як цілісного майнового комплексу і його балансовою вартістю (сумою чистих активів).

Декапіталізація – вилучення з підприємства частини власного капіталу або частини знову сформованих власних фінансових ресурсів (прибутку) з метою споживання або інші метою, не пов'язані з його виробничим розвитком.

Дивіденд – частина прибутку акціонерного товариства, щорічно (або з іншою періодичністю) розподіляє між акціонерами й виплачувана їм відповідно до видів і кількістю акцій, що перебувають у їхньому володінні.

Ємність фінансового ринку – потенційно можливий обсяг реалізації фінансових інструментів на регіональному фінансовому ринку, обумовлений обсягом попиту, наявністю відповідної їхньої пропозиції та певним рівнем цін.

Життєвий цикл підприємства – загальний період часу від початку діяльності підприємства до природного припинення його існування або відродження на новій основі.

Зони фінансових ризиків – угруповання фінансових ризиків за рівнем можливих фінансових втрат.

Ідентифікація фінансових ризиків – процес установлення переліку основних видів фінансових ризиків, властиві діяльності конкретного підприємства.

Імобілізація оборотних активів – відволікання оборотних активів для операцій, пов'язаних з фінансуванням основних засобів, нематеріальних активів, портфеля довгострокових фінансових вкладень.

Інвестиції – вкладення капіталу в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах в об'єкти підприємницької діяльності з метою одержання поточного доходу або забезпечення зростання його вартості в майбутньому періоді.

Капітал – загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, авансованих у формування активів підприємства.

Кліринг – система безготівкових розрахунків, заснована на заліку взаємних фінансових вимог і зобов'язань.

Кондомініум – спільне володіння та користування нерухомим майном.

Лeverідж – фінансовий механізм управління формуванням прибутку, заснований на забезпеченні необхідного співвідношення окремих видів капіталу або окремих видів витрат.

Лізингова операція – фінансова операція, що передбачає передачу (або отримання) права користування цілісним майновим комплексом, окремими видами основних фондів або землею на платній основі протягом обумовленого періоду

Модель фінансової рівноваги – система дій, що дозволяє балансувати позитивний і негативний потоки фінансових ресурсів і забезпечувати фінансову рівновагу підприємства в довгостроковій перспективі.

Неплатоспроможність – нездатність підприємства погасити в передбачений термін свої фінансові зобов'язання.

Облігація – цінний папір, що свідчить про внесення її власникам коштів, і підтверджуючий обов'язок емітента відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного папера в передбачений у ній строк з виплатою фіксованого відсотка.

Операційний лeverідж – фінансовий механізм управління прибутком підприємства за рахунок оптимізації співвідношення постійних і змінних витрат.

Оборотний цикл – період повного обігу коштів, інвестованих в оборотні активи підприємства, у процесі якого відбувається зміна їхніх форм.

Опціон – вид біржової угоди із премією, що сплачує за право продати або купити протягом передбаченого опціонним контрактом строку цінний папір, валюту, реальний товар в обумовленій кількості й по заздалегідь обговореній ціні.

Платоспроможність – здатність підприємства вчасно розраховуватися по своїх фінансових зобов'язаннях.

Поглинання – придбання холдингової або іншою компанією підприємства у формі цілісного майнового комплексу зі збереженням або без збереження статусу юридичної особи.

Гранична вартість капіталу – границя ефективності додаткового залучення капіталу з позиції рівня середньозваженої його вартості.

Реальна ставка відсотка – ставка відсотка, установлювана з урахуванням зміни купівельної вартості грошей у зв'язку з інфляцією.

Реновація – процес заміщення фізично та морально зношених виробничих основних фондів новими їхніми видами.

Реорганізація підприємства – один з напрямків санації підприємства–боржника, здійснюване в різних формах до або в процесі виробництва справи про банкрутство.

Санація – система заходів щодо фінансового "оздоровленню" підприємства, спрямованих на запобігання його банкрутства й ліквідації, за рахунок зовнішньої допомоги.

Вартість капіталу – ціна, що підприємство платить за залучення капіталу з різних джерел.

Сегментація фінансового ринку – цілеспрямований поділ фінансового ринку на окремі сегменти залежно від особливостей фінансових інструментів, що звертаються на ньому.

Темп інфляції – показник, що характеризує розмір знецінення грошей у певний період, виражений у відсотках до їхнього номіналу на початок періоду.

Крапка безбитковості – показник, що характеризує обсяг реалізації продукції, при якому сума чистого доходу підприємства дорівнює загальній сумі витрат.

Факторинг – фінансова операція, що полягає в тім, що підприємство–продавець уступає банку право одержання коштів по платіжних документах за поставлену продукцію.

Фінансова політика – форма реалізації фінансової ідеології та фінансової стратегії підприємства в розрізі окремих аспектів його фінансової діяльності.

Фінансова стійкість – характеристика стабільності фінансового становища підприємства.

Чисті оборотні активи – сума оборотних активів, фінансованих за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу підприємства.

Емісія – випуск в обіг нових партій грошей або цінних паперів.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів	6
2. Тематичний план дисципліни	11
3. Зміст дисципліни за темами	13
4. Плани лекцій	24
5. Плани семінарських (практичних) занять	27
6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання	31
7. Самостійна робота студентів	33
7.1. Перелік програмних питань, що охоплюють зміст робочої програми з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»	34
7.2. Приклади типових практичних завдань, що виносяться на іспит	42
7.3. Індивідуальний план самостійної роботи студента	46
8. Індивідуально-консультативна робота	48
9. Методики активізації процесу навчання	49
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	52
10.1. Порядок поточного оцінювання знань з дисципліни для студентів денної форми навчання	52
10.1.1. Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних (семінарських) заняттях	52
10.1.2. Проміжний модульний контроль	53
10.1.3. Критерії оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання	54
10.1.4. Проведення поточного контролю	54
10.2. Порядок поточного оцінювання знань з дисципліни для студентів заочної форми навчання	55
10.3. Проведення підсумкового письмового іспиту	55
11. Рекомендована література	64
11.1. Основні джерела	64
11.2. Додаткові джерела	65
11.3. Ресурси мережі Internet	66
11.4. Глосарій	66

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ” для студентів спеціальності 8.03050301 „Економіка підприємства” всіх форм навчання

Укладач: проф. Афанасьєв М.В.
 ст. викл. Усенко Н.М.

Відповідальний за випуск проф. Афанасьєв М.В.

Редактор
Коректор

Підп. до друку Формат 60x90 1/16. Папір TATRA. Друк RISO
Ум. друк. арк. Обл. – вид. арк. Тираж 200 прим. Зам. №

Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої
справи **Дк №481 від 13.06.2001 р.**

Видавець і виготівник – ХНЕУ, 61001, м. Харків, пр. Леніна, 9а.